

Velkommen til 20 nordiske naturområder

TIPS FRA NORDISK MINISTERRÅD

I Norden er der tusindvis af beskyttede områder i form af nationalparker og naturreservater. De er beskyttet for at værne om områdernes fauna, flora og geologi, og for at give de besøgende interessante og stimulerende naturoplevelser.

Formålet med hæftet er at vække interesse for de beskyttede områders natur- og kulturværdier og at vise deres egnethed til naturturisme og friluftsliv. Der beskrives 20 områder, som er udvalgt på tværs af Nordens fantastiske natur og som allerede i dag er velbesøgte turistmål.

Håbet er også, at turistarangører vil blive inspireret til at bruge de mange nationalparker og naturreservater i Norden, og at vi alle som turister bedre kan finde frem til Nordens naturperler.

Velkommen til 20 nordiske naturområder

Tips fra Nordisk Ministerråd

DANMARK

- **Møns Klint** – landets hvide ansigt mod øst
- **Skjern Enge** – et nyt fugleparadis langs den jyske vestkyst
- **Vadehavet** – det flade lands møde med havet
- **Det sydfynske Øhav** – grønne øer klædt i blå

FINLAND

- **Skärgårdshavet** – rigt traditionslandskab og gølge holme
- **Linnansaari** – finsk indsølandskab når det er bedst
- **Oulanka** – frodige flodlandskaber og storslåede udsigter
- **Pallas-Yllästunturi** – sagnomspundne fjelde og urskove

ISLAND

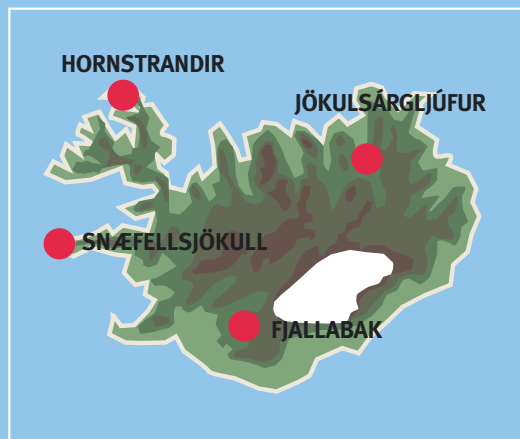
- **Jökulsárgljúfur** – majestætiske dale, mægtige isfloder, vandfald og geologiske formationer
- **Snæfellsjökull** – berømt vulkan, gletscher, prominente lavaområder, fugleklipper og kulturlevn
- **Hornstrandir** – fjerntliggende, barskt landskab, øde bebyggelser, enorme fugleklipper og interessant fugleliv
- **Fjallabak** – mangefarvede bjerge og dale, vildmark, vulkanske formationer og geotermisk aktivitet

NORGE

- **Folgefonna nationalpark** – fra fjord til gletscher
- **Geiranger-Herdalen** – fjordlandskab i verdensklasse
- **Vegaøyan** – et kystsamfund på listen over Verdens Kulturarv
- **Lyngsalpan** – et beskyttet område i midnatssolens rige

SVERIGE

- **Abisko** – nationalpark allerede i 1909
- **Bullerön** – skærgårdens perle
- **Store mosse** – urlandskab i nutiden
- **Hornborgasjön** – spændende fuglesø i rig kulturby

HORNSTRANDIR

JÖKULSÁRGLJÚFUR

SNÆFELLSJÖKULL

FJALLABAK

LYNGSALPAN

ABISKO
NATIONALPARK

PALLAS-YLLÄSTUNTURI

OULANKA

VEGAØYAN

GEIRANGER-HERDALEN

FOLGEFONNA
NATIONALPARK

LINNANSAARI

SKÄRGÅRDHAVET

BULLERÖN

HORNBORGASJÖN

STORE MOSSE

SKJERN ENGE

VADHAVET

DET SYDFYNKE
ØHAV

MØNS KLINT

DET NORDISKE SAMARBEJDE

Det nordiske samarbejde er et af de ældste og mest omfattende regionale samarbejder i verden. Det omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Samarbejdet styrker samhørigheden mellem de nordiske lande med respekt for de nationale forskelle og ligheder. Det øger mulighederne for at hævde Nordens interesser i omverdenen og fremme det gode naboskab.

Samarbejdet blev formaliseret i 1952 med Nordisk Råds oprettelse som forum for parlamentarikerne og regeringerne i de nordiske lande. I 1962 underskrev de nordiske lande Helsingfors aftalen, som siden har været den grundlæggende ramme for det nordiske samarbejde. I 1971 blev Nordisk Mini-sterråd oprettet som det formelle forum til at varetage samarbejdet mellem de nordiske regeringer og de politiske ledelser i de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland.

ANP 2006:733

© Nordisk Ministerråd, København 2006

ISBN 92-893-1324-2

Tryk: Alfa Print AB

Redaktør: Gunnar Zettersten

Oversættelser: Tamarind AB

Layout: IdéoLuck AB, www.ideoluck.se (#50109)

Omslagsfoto: Terje Rakke/NordicLife

Oplag: 1500

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Publikationen kan bestilles på

www.norden.org/order.

Flere publikationer på

www.norden.org/publikationer.

Printed in Sweden

MILJØMÆRKET Tryksag 341 127

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Indholdsfortegnelse

Velkommen til 20 nordiske naturområder	2–3
Indholdsfortegnelse	4
Forord	5

DANMARK

Møns klint	6–7
Skjern enge	8–9
Vadehavet	10–11
Det sydfynske Øhav	12–13

FINLAND

Skärgårdshavets nationalpark	14–15
Linnansaari nationalpark	16–17
Oulanka nationalpark	18–19
Pallas-Yllästunturi nationalpark	20–21

ISLAND

Jökulsárgljúfur nationalpark	22–23
Snæfellsjökull nationalpark	24–25
Hornstrandir naturreservat	26–27
Fjallabak naturreservat	28–29

NORGE

Folgefonna nationalpark	30–31
Geiranger-Herdalen beskyttet landskabsområde	32–33
Vegaøyan verdens kulturarv-område	34–35
Lyngsalpan beskyttet landskabsområde	36–37

SVERIGE

Abisko nationalpark	38–39
Bullerön naturreservat	40–41
Store Mosse nationalpark	42–43
Hornborgasjön naturreservat	44–45

Naturvårdsarbejdet i Norden	46–47
-----------------------------	-------

Naturen er den vigtigste grund til, at turisterne kommer til Norden

Danmark lokker med det vidtstrakte Vadehav, nyskabte fuglerige vandområder, havet og øernes lange kyster med sandbanker, klinter og sandstrande. Gletchere, fjelde og fjorde er blandt de naturfænomener, der trækker turister til Norge. Højlandet, vulkaner, gejsere og andre geologiske fænomener lokker turister til Island. Sverige besøges af turisterne på grund af fjeldene, skovene og de store vidder, mens Finland er kendt for at være de tusinde søers land og for det eksotiske Lapland.

Der udøves mange forskellige aktiviteter i naturen, f.eks. fiskeri, hundeslædekørsel, kanoroning, bjergklatring, ridning, vandring, cykling og sportsdykning. Mange virksomheder i hele Norden er grundlagt udelukkende med det formål at varetage interesserne for disse aktiviteter.

Den verdensomfattende stigning i ”grøn” turisme betyder, at de nordiske lande har god mulighed for at videreudvikle turisterhvervet. Sandsynligvis vil efterspørgslen efter ferier, der er rige på natur- og kulturoplevelser, og naturaktiviteter stige. Den voksende miljøplejeinteresse vil desuden komme til at spille en større rolle for turisternes valg af destinationer.

Brochuren viser nogle af de beskyttede områder i Norden, der er mest interessante for turismen. Den skal vække interessen og formidle viden om de beskyttede områders værdier. **Brochuren** informerer om de beskyttede områder, hvor de ligger, hvilke kvaliteter de har, hvordan man kommer dertil, og hvad man kan opleve og foretage sig. Overnatningssteder, spisesteder og oplysninger om andre attraktioner i området angives også. Turisterne får en komplet beskrivelse af det sted, de besøger.

Brochuren ligger på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org og kan frit downloades og distribueres.

Vil du vide mere om dit eget lands beskyttede områder, kan du se følgende hjemmesider:

Danmark	www.skovognatur.dk
Finland	www.luontoon.fi och www.utinaturen.fi
Island	www.ust.is
Norge	www.dirnat.no
Sverige	www.naturvardsverket.se

Projektgruppen for turisme i beskyttede områder i Norden

Danmark	Jens Muff Hansen
Finland	Annukka Rasinmäki
Island	María Harðardóttir
Norge	Olav Nord-Varhaug og Marie Lier
Sverige	Ingvar Bingman, projektleder Gunnar Zettersten, sekretær

Møns Klint er den bratte klint ud mod havet på østsiden af øen Møn sydøst for Sjælland.

Hvordan finder man frem?

Fra Stege – Møns største by – køres mod øst gennem Keldby, Borre og Magleby, hvorfra vejen fortsætter direkte til parkeringspladsen ved Store Klint. Der er andre parkeringspladser i området, bl.a. ved Jydelejet og Liselund. Man må kun parkere på de afmærkede parkeringspladser (se bl.a. folder fra Skov- og Naturstyrelsen)

Adresser

Møns Klint og Klintholm
Folder udgivet af Skov- og Naturstyrelsen
www.sns.dk/Falster/vandrefl/53moenskl.htm
Ulvshale Naturcenter
Ulvshalevej 283.
4780 Stege
+45 5581 1853
Naturvejleder, Møn
Stig Nøhr
Grønssundvej 275.
4792 Askeby
+45 5581 7172
Sejlkutteren Discovery
+45 2140 4181
www.sejlkutteren-discovery.dk
Møn Turistbureau
www.moen-touristbureau.dk

Flere oplysninger

Søg om emnet på:
www.skovognatur.dk

Stig Bachmann Nielsen/Naturplan

Møns Klint.

Møns Klint – landets hvide ansigt mod øst

Langs Møns østkyst spejler Møns Klint sig i Østersøen. De stejle hvide kridtklinter, der er Danmarks højeste, danner sammen med den grønne bøgeskov og de afvekslende overdrev et enestående naturområde. Stedet har noget at byde på for enhver - både for den almindelige turist og geologen eller botanikeren. Klinten har årligt ca. 300.000 besøgende.

Møns Klint udgør mere end 7 km af Møns østkyst, og ved Dronningestolen når den sit højeste punkt på 128 m. Klinten kronnes langs hele sin længde af den grønne Klinteskov, der mange steder i slugter og skred – de såkaldte ”fald” – når næsten ned til kysten. I den nordlige del af skoven findes udstrakte overdrevsarealer ved Jydelejet, og syd for Klinteskoven ligger store overdrev ved Høvblege. I alt 2.100 ha klint, skov og overdrev er fredet.

Klinten: Kalken i Møns klint er dannet af kalkskaller fra mikroskopiske dyr og planter aflejret på bunden af et tropisk hav for ca. 75 millioner år siden. Man kan se, hvordan kridtet er blevet skubbet op af isen på de

tynde, foldede lag af flintesten. Hvis man er heldig, kan man i kridtet finde forsteninger fra kridthavet – bl.a. søpindsvin, blæksprutter og muslinger.

Andis Liepa/Naturplan

Vandrefalken yngler igen på Møns Klint.

Udsigt over Sydøstmøn og Østersøen ved Høvblege.

Møns Klint ved Store Klint.

Planter og dyr: Den kalkholdige undergrund betyder, at der er fine betingelser for mange plantearter. Både i skoven og på overdrevene vokser nogle af Danmarks sjældneste orkideer som hornsluger og stor gøgeurt. En sjælden sommerfugl – sortpletet blåfugl – har et af sine sidste levesteder på overdrevene. Den lever på sandede overdrev og kræver lune, åbne pletter med planter af timian eller merian, hvor den lægger sine æg. Den var i fare for at forsvinde på grund af tilgroning, men en målrettet plejeindsats har gavn timer både sommerfuglen og flere sjældne planter i området. Det meste af klinten er utilgængelig. Det har vandrefalken fundet ud af at udnytte til sin redeplads. Efter at den forsvandt på grund af indsamling af æg i 1970, er den siden 2001 igen blevet ynglefugl på klinten, hvor den har sit foreløbig eneste ynglested i Danmark.

Klanteskoven: Den kalkrige bund medfører, at bøgetræerne vokser langsomt, og deres løv forbliver lysegrønt hele sommeren. En del af skoven er ”naturskov”, hvor skoven får lov at passe sig selv med plads til mange flere dyr og planter.

Jydelejet og Høvblege: Jydelejet er et åbent

overdrev, der skærer sig ind i landskabet bag klinten. Spredte trægrupper og enebær veksler med magre græsningsområder. Området plejes med kreaturer og rydninger af uønskede træer og buske. Syd for Klanteskoven ligger et andet udstrakt, bakket overdrevsareal – Høvblege. Flere stier fører igennem området, hvorfra der er en storslået udsigt over hele Sydøstmøn og Østersøen.

Liselund: I den nordlige del af Klanteskoven ligger Liselund, der med sit lille stråtekte slot er et enestående eksempel på have- og bygningskunst fra 1700-tallets slutning.

Friluftsliv: Man kan færdes langs hele klintens top. Man kan også gå langs stranden, men mange steder kan det være svært at passere, og i perioder kan dele af stranden være lukket på grund af nedstyrtningsfare. Der er flere steder trapper ned til stranden. Kysten er ikke god til badning, fordi der er mange sten og strøm. Til gengæld er der godt at fiske, især efter havørred. For børnene er der anlagt en naturlegeplads ved Storeklint. Fra Klintholm Havn kan man komme ud med båd og se Møns Klint fra havet, og da afstandene på Møn er små, er øen velegnet til cykelferie.

Naturcentre: Det nye Geocenter Møns Klint vil efter planen stå færdigt i 2007 ved Store Klint. Det bliver et geologi- og naturcenter med udstillinger om klinten, dens tilblivelse og betydning for landskab og natur.

Året rundt: Møns Klint er et spændende sted hele året, dog er den nok smukkeste i perioden maj-oktober, hvor skoven er sprunget ud. Hvis man vil se nogle af de sjældne orkideer, skal man komme i maj-juni. I fugtige perioder i vinterhalvåret er nedstyrtningsfaren større, og neden for klinten kan det mange steder være vanskeligt at komme frem.

Overdrev ved Jydelejet.

LOGI

På Møn er der både campingpladser, sommerhuse og private hjem med bed & breakfast. Nær ved Klinten ligger Møns Vandrehjem. Der er også mulighed for at bo på kroer, endda lige ved Møns Klint på Liselund Ny Slot. På Møns Turistbureau kan der fås yderligere oplysninger.

MAD

Der er mange spændende restauranter på Møn. I Keldby er der Præstekilde Hotel, i Askeby er der Damme Kro med Dansk Køkken, og på Liselund Ny Slot kan man bl.a. få økologiske retter.

ANDRE BESØGSMÅL

På den nordlige del af Møn ligger Ulvshale, hvor der er spændende naturskov og hedearealer. I skoven tæt ved campingpladsen ligger Ulvshale Naturcenter, der laver ekskursioner og arrangementer på hele Møn. Fra Ulvshale er der dæmning til den lille ø, Nyord, hvor der er fuglerige enge og en idyllisk landsby. Flere af Møns kirker er meget rige på middelalderlige kalkmalerier – bl.a. Keldby, Elmelunde og Fanefjord Kirke.

Skjern Enge ligger i Vestjylland langs den yderste del af Skjern Å ud mod Ringkøbing Fjord.

Hvordan finder man frem?

Området nås let i bil. Der går tog og busser til Skjern og Tarm. Fra rutebilstationen i Tarm afgår Nr. Nebel bussen, som standser i Lønborg. Herfra kan man gå ned i området, eller tage videre på medbragt cykel. Der fører offentlige veje rundt til parkeringspladser, der alle ligger i kanten af naturområdet.

Adresser

Skjern-Egvad Museum
– Vestjyllands Økomuseum
Bundsæk mølle
www.skjern-egvad-museum.dk

Skjern Turistservicekontor
www.visitvest.dk

Tarm Turistkontor
www.visittarm.dk

Flere oplysninger

Søg om emnet på:
www.skovognatur.dk

Skjern Enge – et nyt fugleparadis langs den jyske vestkyst

I 1960'erne blev Skjern Å ud mod Ringkøbing fjord udrettet og ca. 4000 ha floddelta, enge og sumpe afvandet. Med ét slag forsvandt et fantastisk ynglested for vandfugle. Til gengæld bidrog markerne til øget landbrugsproduktion. I dag er udviklingen i Danmark måske ved at vende. Nye vådområder har set dagens lys – og Skjern Å slynger sig igen gennem våde enge og fremspirende rørskove.

I 1987 besluttede Folketinget at restaurere vandløbet og genskabe 2200 ha våde enge langs de nederste 19 km af Skjern Å. Arbejdet blev sat i gang i 1999 med støtte fra EU's Life-program og var færdigt i 2002.

Ønsket var at genskabe et stort og rigt naturområde for vilde planter og dyr, at forbedre miljøet i Ringkøbing fjord og øge mulighederne for friluftsliv.

Allerede få år efter, at vandet er kommet tilbage, er området indtaget af tusinder af fugle – og projektet forventes også at blive til gavn for odderen og Skjern Å laksen. Jagten er reguleret og hele området er udpeget som europæisk beskyttet naturområde (Natura 2000).

Naturoplevelser: Parkeringspladserne langs Skjernåvej mellem Skjern og Lønborg ligger omtrent i vandkanten, få meter fra fuglene.

En frisk tur på skøjter ud over engene i januar.

Mange gæs, ænder, vadefugle og lappedykkere yngler i engene, og et stort antal – bl.a. kortnæbbede gæs og sangsvaner – kommer på besøg i træktiden. Skestorke er begyndt at bruge Skjern Enge i yngletiden. Disse forunderlige fugle er en stor attraktion.

Kulturhistorie: Skjernådalene har været beboet af mennesker siden oldtiden. Der er fundet rester af gravpladser og bebyggelser fra jernalderen. Laksefiskeri og stude drift baseret på græs i engene har haft stor betydning for området. Omkring 1100-tallet lå en kongsgård vest for Lønborg Kirke, og Lønborggård var oprindeligt en bispegård opført af bispens i Ribe i 1400-tallet. Der har været flere vadesteder over åen bl.a. ved Lønborg og Skjern. En ny hængesbro – Kong Hans Bro – er bygget, hvor den ældste bro lå ved Skjern.

Jens Muff Hansen/Naturplan

Sorthalset lappedykker fremviser familieliv langs en af områdets parkeringspladser.

Lønborg Kirke kan igen skue ud over de vandfyldte enge langs Skjern Å. I baggrunden ses Ringkøbing Fjord.

Informationer: I den sydvestlige del af området nord for Vostrup ligger Naturcenter Skjern Enge med en udstilling om fugle i engene. I den østlige del af naturområdet er Naturcenter Skjern Å under opbygning, bl.a. med en udstilling om åens historie og dens plante- og dyreliv. Der er mange skilte og flere informationstavler, bl.a. ved Pumpestation Nord og Skjern Bådehavn, om ådalens historie og naturen.

Faciliteter: I området findes mere end 20 km stier med gangbroer og parkeringspladser, med gode muligheder for gåture, cykling og ridning. Stierne kan nås fra i alt 26 P-pladser, hvor flere har toiletter og grillpladser. Flere steder er der bygget fugletårne og fugleskjul.

Det største tårn – ved Skjernåvej – har rampe til kørestole og gæster, som er dårligt gående. En del stier og rasteplasser er befæstet, så de kan benyttes af handicappede. Ved Pumpestation Nord og øst for Borris ligger primitive lejrpladser, hvor man kan overnatte under åben himmel – midt i naturens lyde.

Friluftsliv: Sejlads i kano er tilladt fra Borris til fjorden fra 16. juni til 28-29. februar. Området er velegnet til cykelture og ridning. Oplysninger om leje af cykler og heste kan fås på turistkontoret i Skjern. Skjern Å er rig på fisk. Her kan man fange ægte vestjyske laks, nogle kan nå størrelser på omkring 26 kg. Dansk fisketegn og fiskekort til åen kan bl.a. købes på turistkontorerne i Skjern og Tarm. Fiske-

sæsonen er fra 16 april til 15 september. Der er også en god vandfuglejagt i området.

Særlige aktiviteter: Oxbøl Statsskovdistrikt arrangerer mange ture med naturvejleder i Skjern Enge, både for børn og voksne. På turene kan man få god hjælp til at lære vandfuglene at kende. Der er mange andre natur- og kulturhistoriske aktiviteter. Det bedste er at forhøre sig, bl.a. hos Oxbøl Statsskovdistrikt og Skjern Egvad Museum, eller hos turistkontorerne i Skjern og Tarm.

LOGI

Der er flere campingpladser nær Skjern Enge, bl.a. i Skjern og Tarm. Her kan også lejes hytter eller lejligheder. Af hoteller kan nævnes Hotel Vestjyden i Skjern, Hotel Smedegården i Lem, Bechs Hotel i Tarm, Skaven Hus og Bundsgård Hotel i Borris. Desuden er der ferielejligheder, sommerhuse og muligheder for at bo på Bread & Breakfast flere steder, især langs Ringkøbing Fjord. Turistkontorerne i Skjern og Tarm kan oplyse om de aktuelle muligheder. Ved Bundsbæk Mølle nord for Skjern er der vandrehjem, drevet af Skjern Egvad Museum.

MAD

Der er flere spisesteder i bl.a. i Skjern og Tarm. Her er der pizzeriaer, grillbarer og restauranter på ovennævnte hoteller. Det er en stemningsfuld oplevelse at besøge Fahl Kro ude ved Ringkøbing Fjord syd for Bork Havn. Om sommeren serveres eftermiddagskaffe i den gamle skænkstue, og berømt kro-æggekage torsdag aften (bordbestilling på +45 7528 0143). Skaven Hus ved Skaven Strand har restaurant med en flot udsigt over Ringkøbing Fjord.

ANDRE BESØGSMÅL

I Skjern er der en udstilling om åen "Alle tiders Å" om afvandingen og retableringen af Skjern Å. Skjern Egvad Museum består af 15 kulturhistoriske besøgssteder langs Ringkøbing Fjord, bl.a. en jernalderlandsby ved Bundsbæk Mølle og et vikingemuseum ved Bork Havn. Stederne er bundet sammen af "Drivvejen" – en 33 km cykelrute. Stranden langs Holmslands Klit og Tipperhalvøen med fuglereservatet, Tipperne (begrænset åbningstid), i den sydlige del af Ringkøbing Fjord er også et besøg værd.

Vadehavet ligger i Sydvestjylland ud mod Nordsøen.

Hvordan finder man frem?

Den nationale cykelrute 1 (Vestkyststruten) passerer gennem vadehavsområdet tæt på digerne. Biler kan tages med færge til Fanø, men man kan også vælge at klare sig med øens busser. Rømø har forbindelse for biler og cykler over dæmningen. Mandø kan besøges med Vadehavsbussen – en traktortrukket konvoj – fra Vester Vedsted få km syd for Ribe.

Adresser

Vadehavscentret
www.vadehavscentret.dk

Naturcenter Tønninggård
tonnishaard@romo.dk

Natur & Kulturformidlingscentret
Myrthuegård
www.myrthuegaard.dk

Blåvand Naturcenter
www.blaavand-naturcenter.dk

Sort Safari
www.sortsafari.dk

vadehavets Net Nytt
www.vnn.dk

Turistkontorer

Blåvandshuk: www.bte.dk
Esbjerg: www.visitesbjerg.com
Fanø: www.fanoeturistbureau.dk
Ribe: www.ribetourist.dk
Tønder: www.visittonder.dk

Flere oplysninger

Søg om emnet på:
www.skovognatur.dk

Lars Maltha Rasmussen/Naturplan

Hvert år besøger 10-12 millioner vandfugle vadehavsområdet under trækket.

Vadehavet – det flade lands møde med havet

Barsk og mildt beskriver den store spændvidde i oplevelsen af marsken og Vadehavet. Sjældent afstår den friske vind sin ret over de åbne vidder. Visse dage sender vejrguderne forrygende storme ind fra vest – og sætter befolkningen i alarm. Desto større er glæden, når solen stråler fra en høj, vindstille sommerhimmel og lover ”stor” søndag langs vandet.

Marsken og Vadehavet breder sig vidtstrakt langs det sydlige Jyllands vestkyst ud mod Nordsøen – med enestående vadeflader, klitter, heder og strandenge, som for en stor del er fredet, udlagt som reservat eller omfattet af internationale beskyttelsesaftaler (Natur 2000).

Selve Vadehavet – med tidevandet, som går ind og ud to gange i døgnet – er Danmarks største vådområde, i alt cirka 1.350 km². Her samles mægtige flokke af fugle på deres rejse mellem nord og syd, og mange af Nordsøens

fisk begynder deres liv som æg og larve i det næringsrige vand.

Et stort antal turister nyder livet langs de hvide badestrande og i klitterne på øerne. Andre slapper af med en gåtur gennem øernes heder og plantager, eller i Ribe og de andre af marskens gamle byer.

Naturcentre: Gæster langs Vadehavet kan begynde besøget i et af områdets naturcentre. Her finder man oplysninger om naturen, kulturhistorie og dagliglivet langs vadehavet.

Centrene arrangerer også ture, f.eks. sælsafari, fisketure og besøg på vadefladerne for at finde smådyr.

Naturoplevelse: En gåtur langs havet er en stor oplevelse året rundt, både under storm og i stille vejr. Ved østenvind kan man være heldig at finde rav – så går timerne! De vidtstrakte vadeflader kan opleves mange steder. Store flokke af vadefugle og ænder kommer forbi Rømødæmningen i træktiden. I sensommeren og om efteråret er det et imponerende syn at se stærerne samle sig for natten – bl.a. i Tøndermarsken.

Vadehavsøerne: På den lille ø, Mandø, kan man fornemme et oprindeligt miljø i Vadehavet. Øen er beskyttet af høje diger og forbundet med fastlandet af en ebbevej, som er farbar ved lavvande. Under storm kan øen være isoleret i flere dage. Rømø og Fanø er mere befærdede, men stadig med store naturområder. Rømø kommer man til over en 10 km lang dæmning. Turen til Fanø går med færge fra Esbjerg.

Sluser: Næsten alle vandløb ud mod Vadehavet er reguleret af sluser og diger, af hensyn til befolkningens sikkerhed og markerne bag digerne, når havet presser på. Tidevandsforskellen er op til cirka to meter. Under stormflod kan vandet i havet stige 5-6 meter over det normale.

Varde Ådal: Varde Å nord for Esbjerg er den eneste af Vadehavets floder, hvor vandet frit kan gå ind og ud af ådalen. Ved stormflod kan vandet fylde ådalen ind til Varde. Varde Å er prioriteret højt i international sammenhæng. De naturlige forhold er sikret gennem aftaler med områdets landmænd.

Sol og strand: De bedste badestrande findes

Guðrún Rishede/Naturplan

Cykeltur fra Ribe til Vadehavet gennem marsken. Ribe Domkirke i baggrunden.

på Rømø, Fanø og Skallingen, som afgrænser den nordlige del af Ho Bugt ud mod Vesterhavet. Nogle steder må man køre med bil på strandene. Andre områder er afhegnet mod færdsel for at beskytte sjældne ynglefugle som dværgerterne og hvidbrystet præstekrave. Strandene er berømte for deres fantasifulde drager. Der er også områder for windsurfing, strandsejlere og kitebuggies. Man kan også leje heste, eller spille golf og tennis.

Byture: Ribe er Danmarks ældste købstad, med velbevarede huse, snævre stræder og brøsten. Ribe turistbureau arrangerer guidede ture om byens historie. En aftentur med vægteren er stemningsfyldt. Af andre vadehavsbyer kan fremhæves Løgumkloster og Tønder – og den store havneby, Esbjerg.

Andre aktiviteter: Det flade landskab er velegnet til cykelferie. Lystfiskeri er godt på vestsiden af øerne – især ud mod strømrrenderne, hvor man kan fange fladfisk med sandorm. Arrangementerne på naturcentrene skifter efter årstiden. Man kan også forhøre sig om kulturforslag på de mange turistbureauer langs Vadehavet.

Guðrún Rishede/Naturplan

Krabbe studeres på tur i Vadehavet.

Lars Maltha Rasmussen/Naturplan

På tur med Mandøbussen.

LOGI

Der er masser af campingpladser, sommerhuse og private hjem med bed & breakfast langs Vadehavet.

Der kan fås oplysninger om booking på turistbureauerne. Det kan også anbefales at bruge ferien på de hyggelige hoteller og kroer. Der er noget for enhver smag, både i byerne og ude på landet. I Ribe kan man overnatte bag tunge jerndøre i den gamle arrest ved Domkirken.

MAD

I byerne er der gode spisesteder på cafeer, restauranter og hoteller. Man kan også prøve sig frem på kroerne.

Spørg f.eks. efter en gammeldags rødspætte med persillesovs. Hvem skulle være bedre til at tilberede denne traditionelle ret end Vadehavets kokke?

ANDRE BESØGSMÅL

Vikingecenteret syd for Ribe har levende aktiviteter for børn og voksne, f.eks. rideopvisning, slagting og flyveopvisning med falke. Domkirken og Vikingemuseet i Ribe er også et besøg værd. Fiskeri- og Søfartsmuseet/Saltvandsakvariet nordvest for Esbjerg fiskerihavn er en oplevelse for hele familien. Ikke mindst sælerne er populært blandt gæsterne.

Det sydfynske Øhav er kysten, det lavvandede hav og de mange småøer langs Sydfyn.

Hvordan finder man frem?

Tåsinge og Langeland er nemt tilgængelige, idet der er veje og broer mellem øerne. Til Ærø kommer man med færge - der er forbindelse både fra Svendborg, Fåborg og Rudkøbing. De fleste af de mindre, beboede øer har også færgeforbindelse. Hvis man ønsker at besøge de ubeboede øer og holme, må man selv sejle. På mange småøer er der fuglereservater, hvor der ikke er adgang i perioden 1. marts – 15. juli.

Adresser

Gode ideer til ture til fods, til vands og på cykel finder man på:
www.sydfynskeohav.dk
www.fyntour.dk
www.maritim-center.dk

Flere museer har besøgssteder om øhavets kystkultur. Se bl.a. Langelands Museum på:
www.langelandsmuseum.dk

Turistkontorer

www.arre.dk
www.infolangeland.dk/Turistkontor.html
www.faaborg.dk
www.svendborg.dk

Flere oplysninger

Søg om emnet på:
www.skovognatur.dk

Det sydfynske Øhav – grønne øer klædt i blå

Frodige grønne småøer omgivet af blå hav – sådan kan man kort beskrive Det sydfynske Øhav. Her ligger små øsamfund og gamle byer lunt i læ af Fyn. Strandenge, klinter, nor, vandhuller og småskove sætter deres præg på landskabet. Naturområderne er for det meste ikke store – men tilsammen danner de et enestående landskab, der ikke finder sin lige andre steder i verden.

Sfig Bachmann Nielsen/Naturplan

Voderup Klint, Ærø.

Det sydfynske Øhav betegner områderne langs den sydfynske kyst. Det omfatter ca. 50 øer – Langeland, Ærø og Tåsinge er de største – og dækker næsten 500 kvadratkilometer.

Her findes både smukke landskaber, kyster og fjorde med et rigt dyreliv, spændende kulturmiljøer og gamle byer med trange gader.

Hele Det sydfynske Øhav er udpeget som europæisk beskyttet naturområde (Natura 2000). Mange arealer er fredet, og en del af området er udpeget som vildtreservat.

Naturoplevelse: Øhavet er et morænelandskab, hvor bakketoppene dukker frem af havet som småøer. De mange øer, bugter og nor danner en lang kyststrækning med strande,

strandenge og klinter. Sæler og marsvin kan ofte ses mellem øerne. På flere øer lever den sjældne klokkefrø, og på mange af de små ubeboede øer og holme yngler måger og tern, bl.a. dværgterner. Også på de større øer kan man opleve fine fugleområder, f.eks. ved Tryggelev Nor, Tåsinge Vejle, Bøjden Nor og Helnæs. Om efteråret er Sydlangeland et vigtigt træksted for rov- og spurvefugle på vej sydpå, og om vinteren kan der være op til 70.000 fugle i øhavet på besøg fra nord.

Småøernes kultur: Lyø er en af de smukkeste øer, med hyggelige bondegårde, strå-tækte huse og en lille kirke. På flere øer har man bevaret gamle skikke, som er forsvundet

Stig Bachmann Nielsen/Naturplan

Naturgenoprettet område ved Nakkebølle Fjord.

Stig Bachmann Nielsen/Naturplan

Strandeng langs den Sydfynske kyst.

i resten af Danmark. På Avernakø har man f.eks. bevaret traditioner omkring majtræet. Når man går i kirke på Lyø, skal man huske, at her sidder kvinderne stadig i nordsiden, medens mændene sidder i sydsiden!

Gamle bymiljøer: Ærøskøbing er vel nok Danmarks bedst bevarede 1700-tals by, med brolagte veje og stræder og mange gamle huse. Langelands "hovedstad" Rudkøbing er også værd at besøge for at fornemme stemningen fra en gammel købstad. I Fåborg kan man stadig høre vægtersange i sommerperioden. Byen har mange velbevarede borgerhuse og gamle købmandsgårde. Langs den fynske sydkyst er der flere landsbyer med bindingsværkhuse, f.eks. Falsled og Nørre Broby.

Friluftsliv: Fra slutningen af 2006 vil en ny 200 km vandresti blive åbnet rundt om øha-

Stig Bachmann Nielsen/Naturplan

Gamle huse i Ærøskøbing.

vet. I Svanninge Bakker finder man Danmarks største naturlegeplads (Trolde Land). Øhavet er velegnet til fritidssejlsads. Der er rigeligt med havne og mange opankringspladser. Der er også gode muligheder for kajsejlsads, dykning m.v. Flere steder kan man tage på arrangerede sejlture med gamle træskibe – eller færger. Både Ærø og Langeland er ideelle til cykelture. Langs alle kysterne er der et fint lystfiskeri, især efter havørred. Fra Fåborg kan man komme med kutter på havfiskeri, bl.a. efter torsk.

Naturgenopretning og pleje: På flere øer, bl.a. Skarø og Strynø Kalv, er der indført afgræsning til gavn for fugle og planter, der foretrækker lav vegetation. Langs den sydfynske kyst er der foretaget naturgenopretning ved Nakkebølle Fjord. Her er der gode udsigtspunkter, hvor man nemt kan se fug-

lene. Ved Klise Nor på Sydlangeland er der et område med helårsgræsning med vildheste.

Museer: Naturama i Svendborg er et moderne zoologisk museum med stemningsfuld fremvisning af hvaler, pattedyr og fugle fra Nordeuropa og Grønland. Der er flere kulturhistoriske museer, bl.a. Langelands Museum. Øhavets Smakkecenter på Strynø er et skibsmuseum, hvor man også kan leje både. Marstal Søfartsmuseum har en stor samling skibsmodeller og sager hjembragt af lokale søfolk.

Andre aktiviteter: De lokale turistkontorer kan oplyse om aktiviteter og begivenheder året rundt.

LOGI

Der er mange campingpladser, sommerhuse og private hjem med bed & breakfast i det Sydfynske Øhav.

Der kan fås oplysninger om booking på turistbureauerne. Det kan også anbefales at bruge ferien på de hyggelige hoteller og kroer. Der er noget for enhver smag, både i byerne og ude på landet. På de mindre øer må man selv undersøge mulighederne for at overnatte ved at spørge på turistbureauerne.

MAD

På Sydfyn, Tåsinge, Langeland og Ærø er der i byer og mange landsbyer gode spisesteder på restauranter, kroer og hoteller. Nogle steder er der der gastronomi i topklasse, som f.eks. Falsled Kro. Ved Tranekær på Langeland kan man indtage kaffen i spændende omgivelser i den gamle herregårdsstald.

ANDRE BESØGSMÅL

En udflugt i bil eller på cykel til Arreskov Sø og Brændegård sø kan give et godt indtryk af Sydfyns bakkede landskab. Ved Brændegård Sø er der en stor koloni af skarv, som leverer føde om sommeren til havørne fra Arreskov Sø.

Skärgårdshavets nationalpark ligger i Åbo skærgård i det sydvestlige Finland

Hvordan finder man frem?

Den bedste måde at stifte bekendtskab med nationalparken på, er med egen båd, men man kan også sejle til de bebyggede øer med passagerbåd. Der går endda en søtaxi til øerne. Passagerbåde til nationalparken afgår fra bl.a. Dragsfjärd og Nagu

Tidstabel og ruter:

www.liikkujat.com

Blåmusslans naturum i sydspidsen af Dragsfjärds kommune, for enden af vej 1830, er et godt udgangspunkt.

Adresser

Skovstyrelsen

Blåmusslans naturum

Meripuistontie

25930 Kasnäs

Telefon: +358 0205 644620

sinisimpukka@metsa.fi

www.luontoon.fi/skargardshavet

Skærgårdshavet – rigt traditionslandskab og golde holme

Skærgårdshavet med sine tusind øer, holme slibede af indlandsisen og traditionelle løvenge tilhører Finlands mangfoldighedsområder. Skærgårdshavets nationalpark beskytter skærgårdshavets natur og kultur, sikrer et traditionelt brug af naturen og holder skærgården levende. Nationalparken udgør en del af skærgårdens mere omfattende samarbejdsområder og Unescos biosfæreområder.

Skærgårdshavets nationalpark giver et godt indtryk af hvordan landskabet forandrede sig, fra holmene i det yderste havområde til de skovklædte øer i den inderste skærgård. Vekselvirkningen mellem mennesket og naturen er en del af nationalparkens mangfoldighed. Biotoper formes af bebyggelser og græsgange, ligesom marker og løvenge holdes åbne gennem høslæt. Den imponerende havørn kendetegner nationalparken. Takket være målrettet pleje kan en

opmærksom søfarer næsten dagligt se havørne.

Service: Øer og vandområder i nationalparken er velegnede til bådeliv og kanoture. Udover naturlige havne findes der bøger og landgangsbroer. På en del af øerne har man anlagt campingpladser med åbne ildsteder og tilhørende udendørs toiletter. På Konungskär i Korpo findes der en overnatningsstue til fri brug. På mange øer finder man naturstier af

Seppo Keränen

Berghamn.

Løveg i Boskär.

Hanna Yltalo

Adam og Eva.

varierende længde. Langs naturstierne kan man stifte bekendtskab med skærgårdens omvekslende natur, og menneskets indvirkning på skærgården. Udstillingerne i Berghamns naturstue i Nagu giver et billede af det traditionelle fiskeriliv. I Jurmo finder man en naturstue der viser vej til øens natur og historie.

Seppo Keränen

Pleje af løvegen.

Naturum: Blåmusslans naturum er et godt udgangspunkt for dem der vil udforske nationalparken. Udstillingerne i Blåmusslan præsenterer skærgårdens natur både over og under vandoverfladen. I naturumet kan man også se kortfilm om skærgårdsnaturen. Guidede ture bør bestilles i forvejen via telefon.

Seværdigheder: Nationalparken indeholder flere naturskønne og idylliske øer.

Øen Jurmo er den sidste forlængelse af Stängselåsen, der strækker sig over hele Finland. Øen består af en næsten gold morænehede med lyng, der fungerer som en hvileplads for mange sjældne trækfugle. Hvis man følger Stängselåsen længere ind i skærgården, kommer man til Sandö, hvor der vokser nok træer til at man kan kalde det for en skov.

På Jungfruskär findes der frodige lunde og løvenge med sjældne plantearter, såsom gøgeurter og bitter mælkeurt, samt en vidstrakt overflade med udsigtstårn.

Istiden har efterladt spor overalt i skærgårdshavet. Nationalparkens største jættegryde findes på Jungfruholmen. Langs en natursti i omgivelserne af Blåmusslans naturum i Kasnäs kan man gøre sig bekendt med skærgårdens geologi.

Seppo Keränen

Sandö.

Hanna Yltalo

Engen i Berghamn.

MAD OG LOGI

Indenfor nationalparkens områder, og i umiddelbar nærhed finder man flere madsteder og overnatningsmuligheder af varierende kvalitet, samt firmaer der tilbyder programmer og udflugter. Yderligere information finder man på www.suomensaaristovaraus.com, og Åbolandets og Skærgårdens turistinformation på www.saaristo.org

ANDRE BESØGSMÅL

Man kan stifte bekendtskab med skærgårdens mangesidede historie på Rosalas vikingecentrum (www.rosala-viking-centre.com), på Bengtskärs (www.bengtskar.fi) og Utös fyrtårnsøer. Korpoströms Skærgårdscentrum fortæller om skærgårdens kultur og historie (www.saaristokeskus.fi). Skærgårdens ringvej (Rengastie) er en nem adgang for folk i bil til en del af skærgården i sommertiden (www.saaristo.org).

Linnansaari nationalpark

ligger i det østlige Finland, midt i Saimens søområde.

Hvordan finder man frem?

Man kommer til Linnansaari nationalpark via vandvejen. Både Porosalmi og Mustalahti i Rantasalmi eller Oravi kan udgøre et startpunkt. Man kan også komme til Linnansaari langs en markeret vej fra Rantasalmi centrum via Ketveles kanal. Fra Mustalahtis gæstebro (3,5 km fra Rantasalmi) er det let at tage til nationalparken med egen båd. Bådruten fra Nyslott til Varkaus går gennem området.

Om sommeren findes der en daglig bådforbindelse mellem Oravi – Linnansaari – Oravi samt Porosalmi – Linnansaari – Porosalmi. Bådtaxien fra Oravi og Porosalmi (1 – 6 personer) er et alternativ i den isfrie tid. Derudover findes der et antal udflugtsarrangører der kan arrangere ture efter bestilling.

Adresser

Oskari – Linnansaaris naturum
Ohitustie 7

58900 Rantasalmi
Telefon: +358 0205 645916

Nestori – Saimens naturhus
Aino Acktén puistotie 4

57130 Nyslott
Telefon: +358 0205 645929

saimaa@metsa.fi
www.luontoon.fi/linnansaari

Linnansaari – finsk indsø-landskab når det er bedst

Linnansaari nationalpark ved Haukivesi, der er en del af Saimen, med hundrevis af øer og store bugter er den et paradis for gæster på kanotur. Nationalparken egner sig både for dagsudflugter og ture med overnatning. I læ af øerne finder man også Linnansaaris bedst kendte beboer, den udryddelsestruede saimensæl.

Markus Sirkka

Meloja Linnansaaressa.

Den der bevæger sig på søen, kan med held få øje på nogle af de 50 saimensæler der bor i nationalparken. Takket være succesrige redningsaktioner findes der mindst 280 sæler i Saimen. Øernes gølge strandklipper gemmer sig bag frodige lunde. Selv den udryddelsestruede hvidryggede flagspætte har sit hjem i Linnansaaris gamle løvskove. Løvskovene og engene er et resultat af svedjebrug. De sidste svedjer, der hørte til toftet i Linnansaari, brændtes i 1930'erne. I sommeren 1993 genoptog man svedjebruget. Således bevares

landskabet fra svedjebrugets tid, samtidig med at man beskytter udryddningstruede arter der er afhængige af biotopen.

Service: Der findes 20 udflugtshavne i nationalparken, med campingpladser og åbne ildsteder til egen madlavning. Størstedelen af gæstehavnene egner sig kun for små både.

Sammakkoniemis campingplads ligger på hovedøen. Her kan man finde afgiftsbelagte overnatningsboder og en sauna til leje, kogeplads, kiosk, toiletter, genbrugsstation, in-

Vinter i Linnansaari.

formationscenter og en afgiftsbelagt småbådebro til 10 både. Havnen er også egnet til kølbåde. På campingpladsen kan man købe fiskekort og landkort over området, samt bestille en guidet tur og leje udstyr.

Ruter: På Linnansaaris hovedø findes der udover Linnonpolku (2 km) to korte ringstier (5.5 km og 7 km). De kuperede stier leder bl.a. til Linnansaaris toft og gamle svedjeland, eller til øens udsigtsplads. Stierne udgår fra informationspunktet på Sammakkoniemis campingplads.

Aktiviteter: Nationalparken egner sig godt til badeliv. Man bør stifte bekendtskab med den delikate natur ved at ro eller sejle i kano. Parken udgør en del af en omfattende kanorute, bl.a. Vikarvägen-etapen (Norppataival), som er en stor rundtur i Kolovesi og nationalparken (7-10 dage).

Nationalparkens symbol, fiskeørnen, er en af dens 70 forskellige fuglearter. Parken er et fremragende sted at se på fugle. Man kan også fiske inden for området, men for at beskytte saimensælerne og fuglelivet er der nogle begrænsninger. Forskellige udflugtsarrangører kan efter bestilling arrangere naturudflugter.

Naturum: Oskari – Linnansaaris naturum ligger i Rantasalmis centrum. Udstillingen giver et levende indblik i de enestående ting

i Linnansaaris nationalpark. Oskaris kundetjeneste giver aktuel information om nationalparken og de aktiviteter man kan finde, samt udflugtstips, fiskekort og guidning i naturum.

Nestori – Saimens naturum i Nyslott ligger ca. 40 km fra Linnansaaris hovedø. I Nestoris idylliske træhus kan man stifte bekendtskab med Saimen og saimensælen.

Seværdigheder: Linnansaaris toft med omgivelser er et værdifuldt traditionslandskab, hvor besøgende kan stifte bekendtskab med den forsvundne livsstil fra begyndelsen af det forrige århundrede. Den restaurerede Svedjgård er åben for publikum. Linnavuoris ud-

Laura Lehtonen

Toften i Linnansaari.

Laura Lehtonen

Linnavuoris udsigtspunkt.

sigtspunkt er en høj klippe på øens nordvestlige del, med udsigt over et af de smukkeste indsølandskaber i Finland.

MAD OG LOGI

Sammakkoniemis campingplads tilbyder overnatning i boder, samt en kiosk med servering af kaffe. Grupper kan bestille måltider. Sammakkoniemis campingplads i Linnansaari; SaimaaHoliday (www.saimaaholiday.net) tlf. +358 0500 275458. I Oravi, ca. 5 km fra hovedøen, findes der en butik, restaurant og vandrehjem. I Porosalmi (Rantasalmi), ca. 12 km fra hovedøen, kan man finde feriebyen Järvisydämen kauppa, samt en restaurant.

Den bedste service for overnatning og måltider finder man i Rantasalmis centrum, ca. 15 km. fra parken. Se Rantasalmen matkailu (www.rantasalmi.fi).

ANDRE BESØGSMÅL

I Oravi findes der en gammel kanal, som man begyndte at bygge i 1859. Gennem Joutenvesi kan bådfolkene finde vej til den afslappende Kolovesis nationalpark. Derfra kan man fortsætte rejsen gennem Kermakanalen til den smukke Kerma sø. Nyslott er porten til Pihlajavesis vilde indsølandskab. Nyslott byder på den historisk interessante Olofsborg og andre seværdigheder. Turistinformation i Nyslott; www.savonlinna.fi.

Oulanka nationalpark ligger i Kuusamos og Sallas kommuner i Laplands amt.

Hvordan finder man frem?

Udgangspunktet for ruterne i Oulanka ligger i parken, eller ved servicepunkterne og byerne i nærheden, og nås bedst med bil.

Om sommeren findes der en daglig busrute til Bjørnerundens (Karhunkierros) vandrerute, og på hverdag om vinteren kommer man til startpunkterne med skolebussen.

Luftfavnbusen har sin rute gennem byerne i nærheden af Oulanka mod Salla.

Med tog kommer man til Uleåborg (280 km), Kemijärvi (90 km) og Rovaniemi (180 km), hvorfra man kan finde en busforbindelse via Kuusamo (50 km) og Salla (40 km) til servicepunkterne i Oulanka.

Den nærmeste flyveplads ligger i Kuusamo (50 km), der om vinteren har en daglig flyrute, men ikke så meget trafik om sommeren.

Adresser

Oulanka naturum

Liikasenvaarentie 132

93999 Kuusamo

Telefon: +358 0205 646850

oulanka@metsa.fi

Servicepunkt Karhuntassu

Torangintaival 2

93600 Kuusamo

Telefon: +358 0205 646804

karhuntassu@metsa.fi

Hautajärvis naturum

98995 Hautajärvi

Telefon: +358 0205 646870

hautajarvi@metsa.fi

www.luontoon.fi/oulanka

Kari Lahti

Jyrävä-vandfaldet.

Oulanka – frodige flodlandskaber og storslåede udsigter

Naturområdene i Oulanka nationalpark danner med sine 27.000 hektarer en helt speciel sydlig, østlig og nordlig helhed med fantastisk og mangfoldig natur. Oulanka-flodens natur- og kulturlandskab er blevet udvalgt til ét af Finlands nationale landskaber. Den farveglade mangfoldighed af skove, floddale, bjerge samt nordlige skove, lunde og vådmarker gør Oulanka til et enestående udflugtsmål.

Oulanka, der indgår i fyrreskovszonen, tajgaen, udgør med sine højdeforskelle og varierede jordbund et rigt område for samtlige levende organismer. Blandt parkens hundredvis af blomsterplante- og mosarter findes mange sjældenheder. Oulankas utallige oversvømmede enge der årligt plejes bl.a. gennem fælles høslæt, byder på gunstige voksesteder for arterne. Navnet Oulanka betyder faktisk oversvømmet.

Minna Koramo

Kuusamos største vandfald, Kiutaköngäs, er Oulankas mest berømte seværdighed.

Kari Lahti

Fruesko

(*Cypripedium calceolus*).

Kari Lahti

Norne

(*Calypso bulbosa*).

Minna Koramo

Der findes en mangfoldighed af vandringsruter og stier i Oulanka.

Nornen (*Calypso bulbosa*), der er parkens symbol, kan ofte ses i området. Blandt Oulankas andre orkidéer findes bl.a. fruesko (*Cypripedium calceolus*) og rød hullæbe (*Epipactis atrorubens*).

Service: I Oulankas nationalpark findes der adskillige sommer- og vinterruter. Til madpauser, ild og hvile findes der over 35 åbne ildsteder langs ruterne, og flere vindlæ og telte. Stuer, der er åbne året rundt, findes også langs ruterne.

Ruter: Man kan bedst beundre Oulankas

udsigter til fods. Bjørnerunden (Karhunkierros) er en 80 kilometer lang, populær udflugts- og vandringsrute gennem nationalparken. Det tager et par dage at gennemføre hele Bjørnerunden. Den lille bjørnerunde i Juuma er en 12 km lang rundtur. I Oulanka findes der også seks naturstier, som man let kan finde ved hjælp af informationshæfter ved servicepunkterne.

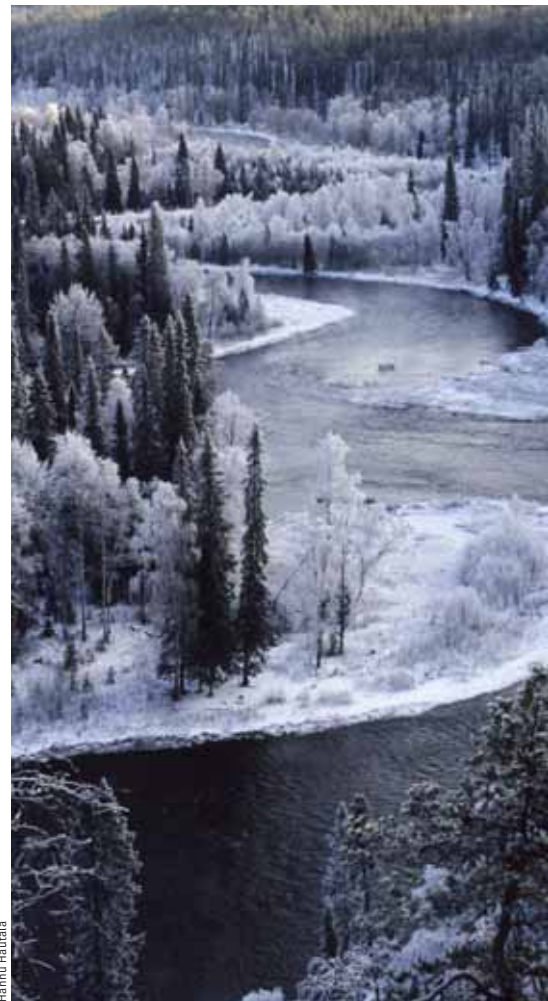
Sejlads i kano er bedst i Oulanka-flodens nederste del, især hvis man er nybegynder. Flodens øverste del, og Kitka-flodens nederste del, har mere udfordrende kanoruter.

Omkring Oulanka findes der flere arrangerer der tilbyder guidede ture til parken, samt kanosejlads, fuglekiggeri og white water rafting. Firmaerne udlejer også udflugtsudstyr. Nationalparkens servicepunkter kan give yderligere information om udflugter.

Naturum: Det kan betale sig at begynde udflugterne i naturum, der tilbyder aktuel information om nationalparken og forskellige begivenheder. Udover udflugtstips tilbyder servicepunkterne også landkort, fiskekort, profilsamlinger fra parken samt information om skovstyrelsen.

Oulanka naturum ligger midt i parken ved Kiutaköngas-ruten og Bjørnerunden. Ved naturumet finder man udstillinger, auditorium, video- og dvd-fremvisninger, bibliotek for naturhåndbøger og en café. Hautajärvi naturhus i det nordlige Oulanka udgør Bjørnerundens startpunkt ved polarcirklen. Servicepunktet Karhuntassu i Kuusamo centrum tilbyder også information og salg af fiskekort og landkort.

Seværdigheder: Størstedelen af seværdighederne ligger i floddalene. Disse inkluderer Oulanka floddal, Rupakivi, Taivalkön-

Hannu Hautala

Koivumutka.

gas, Myllykoski og Jyrävä-floden. Fra naturumet er der kun én kilometers til fods til Kiutaköngas-flodens røde klipper.

LOGI

Der findes mange overnatningsmuligheder omkring Oulanka, i form af feriebyer, campingpladser og hoteller. Der findes også campingpladser i parken, langs ruterne. Yderligere information om madsteder, overnatning og turistservice får man for Kuusamos og Rukas del på adresserne www.kuusamo.fi og www.ruka.fi, og for Salla kommune på www.salla.fi, samt fra servicepunkterne i Oulanka.

MAD

Omkring Oulanka nationalpark findes der flere restauranter af forskellig kvalitet, der byder på lokale specialiteter og traditonsretter. Grupperne kan via forudbestilling også indtage deres måltider i naturen.

ANDRE BESØGSMÅL

I nærheden af Oulanka findes der mange seværdigheder, såsom Rukas turistcenter. For den der holder af naturen er der det populære fugleområde Valtavaara nær Rukas, samt Riisitunturi i Posio, et IBA (Important Bird Area). I det sydlige Kuusamo i Näränkä ligger Finlands mest repræsentative gamle skove. Ødemarksgården i Näränkä samt Julma Ölkys floddals-sø er nogle af områdets besøgsmaal.

Pallas-Yllästunturis nationalpark ligger i det vestlige Lapland, og strækker sig over Enontekis, Kittfall, Kolari og Muonio kommuner.

Hvordan finder man frem?

Med bil kan man komme til rutes udgangspunkter, der ligger i byerne og turistcentrene der omgiver parken. De populæreste ruter har deres udgangspunkt i nærheden af nationalparkens tre naturum.

Der findes en daglig togforbindelse fra Helsingfors til Rovaniemi og til Kolari i sæsonen. Der går busser fra Rovaniemi til Kittfall, Muonio og Hetta. Fra Kolari findes der en busrute til Ylläs.

De nærmeste lufthavne ligger i Kittfall og Enontekis. Der afgår en daglig flyvetur til Kittfall hele året rundt, og til Enontekis i turist-sæsonen.

Adresser

Kellokas naturum
Tunturintie 54,
95970 Äkäslompolo, Ylläs
Telefon: +358 0205 647039
kellokas@metsa.fi
Pallastunturis naturum
99330 Pallastunturi
Telefon: +358 0205 647930
pallastunturi@metsa.fi
Tunturi-Lappis naturum
Peuratie 15
99400 Enontekiö
Telefon: +358 0205 647950
tunturi-lappi@metsa.fi
www.luontoon.fi/pallas-yllastunturi

Saull Koski

Pallasjärvi.

Pallas-Yllästunturi – sagnomspundne fjelde og urskove

Pallas-Yllästunturi nationalpark domineres af fjelde og uberørte skove og vådmarker. Naturområdet er unikt, og det varierede terræn byder på gode muligheder for friluftsliv. Det billedskønne Pallastuntur-fjeld er valgt som et af Finlands nationale landskaber.

Pallas-Yllästunturi nationalpark, med en overflade på 1020 km², er Finlands tredje største nationalpark. Det fredede område ligger på grænsen af tre naturgeografiske områder, hvilket garanterer stor mangfoldighed. I området møder sydlige og nordlige arter hinanden, og floraen repræsenterer de laplandske skove og moser når de er bedst. Udover alle arter der kræver kalkholdig jord, omfatter fjeldfloraen næsten samtlige plantearter i det nordlige Lapland.

Fjeldverdenen har altid fascineret forskere og friluftsfolk. Allerede i 1930'erne var Pallas-Ounastunturi-området blevet til et populært udflugtsmål. I 1938 åbnede man et

hotel ved Pallastunturi. Og nogle år før det markerede man en 55 km lang vandrute fra Pallastunturi til Hetta i Enontekis.

Service: I Pallas-Yllästunturi nationalpark findes der mange sommer- og vinterruter med åbne ildsteder, vindlæ, telte, øde huse og udlejningsstuer. Udenfor det naturbeskyttede område findes der et godt netværk af turistservice.

Ruter: Pallas-Yllästunturi nationalpark tilbyder utallige alternativer for friluftsfolk. I alt findes der 350 km markerede vandruter. Der findes fem lange vandruter. Des-

Sauli Koski

Lommoltunturit.

Sauli Koski

Løvfaldstid.

uden findes der 15 naturstier, der er lette at følge og som giver information om den omgivende natur og kultur. Der findes 500 km skiruter, markerede med farvede papirstrimler. Størstedelen af disse skispor laves af maskiner. En del af skiruterne mellem Pallas- og Ounastunturi er dog ødemærksruter der ikke vedligeholdes regelmæssigt. Guidede ture tilbydes af både private guider og naturum.

Naturum: I Skovstyrelsens naturum kan besøgende stifte bekendtskab med den lapland-

ske kultur og natur. En vej, kaldet fjeldvejen, tager den rejsende fra foden af Yllästunturi forbi Äkä- og Jerissøerne til Pallastunturi. Derfra følger man vejen østover langs Ounasjoki til dens kilde ved Ounasjärvi i Hetta, Enontekis.

Kellokas naturum er et godt udgangspunkt ved det sydlige Yllästunturi. Derefter kan man foretage en afstikker til Pallastunturi naturum, og afslutte udflugten i Hetta på Tunturi-Lappis naturum. Længst oppe findes yderligere Kilpisjärvi naturum, hvor udstillingen fortæller om baggrunden for Yliperä-fjeldet, naturen og befolkningens farverige historie. De forskellige naturcentre giver også aktuelle informationer om begivenheder i nationalparken.

Seværdigheder: Udsigten fra Pallas-Yllästunturi nationalpark opfylder alle den rejsendes forventninger: fjeldtoppene stiger op

fra skovhavet, og skifter tøj alt efter årstid og døgnets timer. Udsigtspunkterne er lettilgængelige.

Områdets lokale kultur er levende, og lokale firmaer giver dig mulighed for at stifte bekendtskab med den. Der findes mange gamle kulturminde i parken og i de nærmeste omgivelser.

Sauli Koski

Hønsbær (*Cornus suecica*).

Sauli Koski

Vandrere på Pallastunturi.

MAD OG LOGI

Nationalparkens naturoplevelser fuldendes ved besøg på de omkringliggende hoteller, restauranter, stuer og andre turisttjenester. Aktuell information om service findes på www.yllas.fi for Ylläs-området, på www.enontekio.fi for Enontekis-, på www.kittila.fi for Kittifall-, på www.kolari.fi for Kolari- og på www.muonio.fi for Muonio kommune.

ANDRE BESØGSMÅL

Fjeldkæden i det vestlige Lapland, og de store floder på begge dens sider, giver mange natur- og kulturoplevelser for den rejsende. Området byder både på historiske besøgsmaal, kunstgallerier og friluftsaktiviteter.

Jökulsárgljúfur Nationalpark findes i det nordøstlige Island, omkring 150 km fra Akureyri.

Hvordan finder man frem?

Hovedadgangen til parken er fra vej nummer 85 i Kelduhverfi. Man kan også komme til parken via vej nummer 864 på den østlige side af floden Jökulsá á Fjöllum, eller vej nummer 862 fra Mývatn. Busture med faste tidsplaner til Ásbyrgi gennem Akureyri og Húsavík (www.sba.is, tlf. +354 550 0700), og fly er planlagt til den nærmeste indenrigsflughavn ved Akureyri (155 km), www.flugfelag.is, tlf. +354 570 3030.

Adresser

Jökulsárgljúfur nationalpark
Ásbyrgi
671 Kópasker
Tlf: +354 465 2359
<http://english.ust.is>
/jokulsargljufurnationalpark
E-post: jokulsargljufur@ust.is

Gljúfrastofa Natúrrum

Ásbyrgi
671 Kópasker
Tlf: +354 465 2195

Nyttige websider

www.kelduhverfi.is
www.nordurland.is
visiticeland.com

Flere oplysninger

En brochure om Jökulsárgljúfur Nationalpark, udgivet af Agenturet for Miljø og Mad, er tilgængelig hos agenturet (www.ust.is), og i turisternes gæstereception i Ásbyrgi og Vesturdalur

Jóhann Óli Hilmarsson

Jökulsárgljúfur bjergdal.

Jökulsárgljúfur – majestætiske dale, mægtige isfloder, vandfald og geologiske formationer

Jökulsárgljúfur Nationalpark er placeret på den vestlige side af gletscherfloden Jökulsá á Fjöllum, der har sit udspring under Vatnajökull iskappe, den største gletscher i Europa. Den turbulente flod flyder gennem én af de største og mest imponerende floddale i Island, og danner adskillige vandfald langs vejen. Den diverse natur og de majestætiske landskaber tiltrækker omkring 100.000 gæster hvert år.

Jökulsárgljúfur Nationalpark dækker et område på 120 km², der mere eller mindre er formet af katastrofale oversvømmelser, der har efterladt spor langs gletscherfloden Jökulsá á Fjöllum. Parken blev etableret for at beskytte dalen der blev formet af den enorme gletscherflod, og for at hjælpe til med at bevare det omkringliggende område, dyrelivet og forhistorien. På samme tid giver parken en nem adgang

Jóhann Óli Hilmarsson

En rødstrubet lom.

gang for besøgende, såvel som øgede muligheder for at lære området at kende.

Service: Parkering, campingpladser, toiletter, handicaptoiletter, turistinformation og skilte. Udenfor parken er der butikker, indkvartering og muligheder for underholdning.

Besøgscenter: Parkens besøgscenter, Gljúfrastofa i Ásbyrgi, vil blive åbnet i 2007. Hovedtemaet vil være gletscherfloden Jökulsá á Fjöllum og hvordan den påvirker landet og befolkningen. Centeret vil fokusere på det enestående område, parkens formål og gæsternes forventninger.

Ruter: Den bedste måde at opleve Jökulsárgljúfur Nationalpark på er til fods og parken er et ideelt vandreområde. Der er mange vandrestier i parken der passer til alles smag og evner (75 km). Ingen af stierne er markeret til handicappede, men der er et par stykker af dem der er overkommelige, såsom stien i Ásbyrgi, den gode del af stien ved Hljóðaklettur, og stien ved Dettifoss (på vestsiden af floden).

Dybe dale og vandfald: Den øverste del af dalen, fra Dettifoss til Syðra-Þórunnarfjall, er den dybeste og mest spektakulære del af Jökulsárgljúfur dalen. Dettifoss bliver ofte omtalt som det kraftigste vandfald i Europa, og sammen med Hafragilsfoss og Selfoss danner det et syn uden lige i Europa. Pas på ved vandfaldene, da omgivelserne kan være farlige.

Luksuriøst planteliv og optøede åer: Hólmaturgur, et område med luksuriøst planteliv og mange optøede åer og floder, og Vesturdalur dalen med dens stejle vægge og græsfyldte marker, en kontrast til den dybe dal og den turbulente flod, er typiske for den midterste del af parken.

Gamle vulkankratre: Hljóðaklettur, en labyrinth af slotslignende klipper med mange huler af forskellige størrelser, er kernerne af en gammel række af kratere, hvor alt det løse

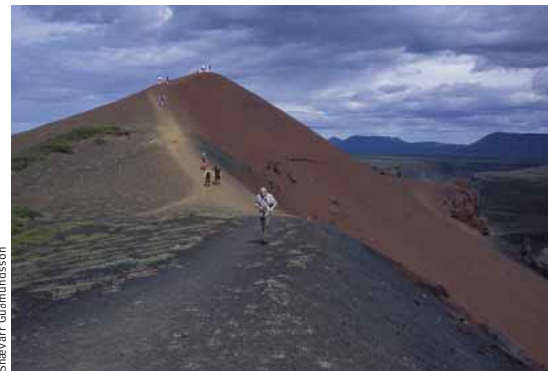
Optøede åer i Hólmaturgur.

materiale er eroderet af Jökulsá floden.

Ásbyrgi – dalen formet som en hestesko: Ásbyrgi er en enorm fordybning, omgivet af klippevægge, formodeligt dannet af katastrofale oversvømmelser. Der er adskillige lette og interessante vandrestier i Ásbyrgi.

Guider: 'Park Rangers' (naturvejledere) arrangerer guidede vandreture om sommeren, og de har også særlige programmer for børn.

Specielle aktiviteter: Parken og omgivelserne er ideelle til fuglekiggeeri, med mange

Rauðhólar formationer, en del af en gammel række af kratere.

naturlige levesteder for fugle. Der er også en lang række af planter der gror i ly af stenene og klipperne. Mange steder kan du se historiske mindesmærker, rester af bygninger fra forskellige perioder.

Hver sommer i højsæsonen (juli til august), er der diverse programmer for besøgende, såsom guidede vandreture, aftenunderholdning og aktiviteter for børnene. Programmet er gratis. Hvis det ønskes, kan lederen af nationalparken (Tlf. +354 465 2359) på anfordring organisere vandreture eller andre programmer for grupper.

LOGI

I parken:

Campingplads Ásbyrgi med brusebad og toiletfaciliteter, vaskemaskine og

tørrefaciliteter. Udendørs barbecue, udendørs borde, legeplads etc. Detaljer: www.ust.is.

Tlf. +354 465 2195.

Campingplads Vesturdalur. En smuk campingplads dannet af selve naturen, først og fremmest for telte. Toiletfaciliteter, koldt vand og udendørs borde. Detaljer: www.ust.is. Tlf. +354 465 2195. Udenfor parken:

Lundur, Öxarfjörður. Bed og breakfast. Detaljer www.dettifoss.is. Tlf. +354 465 2247.

Íslandske bondegårdsferier: Hóll, Kelduhverfi (Tlf. +354 465 2270), Keldunes, Kelduhverfi (Tlf. +354 465 2275), Skúlagarður, Kelduhverfi (Tlf. +354 465 2280). Detaljer www.kelduhverfi.is.

Ungdomsherberg, Kópasker. Detaljer www.dettifoss.is. Tlf. +354 465 2314.

Kópasker, campingplads. Tlf. +354 465 2150.

Hótel Norðurljós, Raufarhöfn. Et dejligt hotel ved Raufarhöfn's havn. Detaljer www.raufarhofn.is.

Tlf. +354 465 1233. For flere overnatningsmuligheder, kontakt det nordislandske rejsekontor i Akureyri (www.nordurland.is, Tlf. +354 462 3300).

MAD

Der er ingen cafeer eller restauranter i nationalparken, men der er nogle i nærheden:

Verslunin Ásbyrgi. En butik og restaurant lige uden for parken. Tlf. +354 465 2260.

Skúlagarður, Kelduhverfi. Íslandske bondegårdsferier. Restaurant og bar. Detaljer www.kelduhverfi.is. Tlf. +354 465 2280.

Lundur, Öxarfjörður. Restaurant og bar om sommeren. Detaljer www.dettifoss.is.

Tlf. +354 465 2247.

Hótel Norðurljós, Raufarhöfn. Restaurant. Detaljer www.raufarhofn.is. Tlf. +354 465 1233.

Húsavík (60 km). Der findes nogle hyggelige restauranter i midten af Húsavík, f.eks. Salka restaurant, Gamli Baukur restaurant og Fosshótel Húsavík. Detaljer www.husavik.is.

Mývatn (100 km). Der er nogle gode restauranter ved søen Mývatn. Detaljer www.myv.is.

ANDRE BESØGSMÅL

Der er mange ting at gøre i parkens omgivelser. Hvis du kan lide fuglekiggeeri, kan du gå til Kelduhverfi, Öxarfjörður og Melrakkaslétta. Mvatn-søen, et ramsarområde, er 100 km væk, er verdensberømt for dens fugleliv og de geologiske formationer rundt om søen (www.myv.is). Fra Húsavík kan du kigge på hvaler, daglige ture fra maj til september, flere detaljer på www.husavik.is. I området er der også flere interessante museer – flere detaljer på www.nordurland.is.

Dettifoss, et mægtigt vandfald.

Snæfellsjökull Nationalpark

ligger på den vestlige side af Snæfellsnes halvøen, Vestisland, 200 km nordvest fra hovedstaden Reykjavík

Hvordan finder man frem?

For at komme til nationalparken kan du enten køre i din egen bil, eller tage en bus fra Reykjavík til Ólafsvík eller Hellissandur. Nationalvej 574, Útnesvegur, følger en rute gennem nationalparken, og kan anvendes som adgang enten fra nord eller syd. Information om planlagte bus-ture på www.bsi.is.

Adresser

Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull
Klettsbúð 7
360 Hellissandur
Tlf: +354 436 6860
www.english.ust.is
E-post: snaefellsjokull@ust.is
Snæfellsjökull Natúrrúm
Hellnar
356 Snæfellsbær
Tlf: +354 436 6888

Nyttige websider

www.west.is
www.west.is
snaefellsnes.com
visiticeland.com
saeferdir.is

Flere oplysninger

En brochure om Snæfellsjökull Nationalpark, udgivet af Agenturet for Miljø og Mad, er tilgængelig hos agenturet (www.ust.is), og fra parkens gæstecenter.

Snæfellsjökull – berømt vulkan, gletscher, prominente lavaområder, fugleklipper og kulturlevn

Snæfellsjökull nationalpark er Islands eneste nationalpark der når ned til havet. Hertet af parken er et af de mest majestætiske og bedst kendte bjerge i Island, Snæfellsjökull, en aktiv vulkan med en iskappe. Lavaformationer karakteriserer den varierende kystlinje, der har en mængde fugleliv i yngletiden. Vigtige historiske og kulturelle levn kan findes mange steder.

Snæfellsjökull nationalpark dækker et område på 170 km². Parkens formål er at beskytte og bevare områdets enestående landskab, naturlige plante- og dyreliv, såvel som vigtige historiske levn. På samme tid giver parken en nem adgang for besøgende, såvel som øgede muligheder for at lære området at kende. Omkring 100.000 gæster besøger parken hvert år.

Service: Al service, inklusive besøgscenter, turistinformation, overnatning, butikker og restauranter, ligger udenfor parken. I parken er der parkering, toiletter ved Djúpálónssandur, vandrestier og informationsskilte.

Besøgscenter: Parkens besøgscenter ligger ved Hellnar. Der kan du finde interessante informationer om naturen og dagliglivet i området, hvor hovedvægten er lagt på gæ-

sternes oplevelser, f.eks. ved at røre, lugte, undersøge og eksperimentere.

Ruter: Der er mange vandrestier i parkens forskelligartede natur der passer til alles smag og evner. De fleste stier er nemme at følge og besøgende kan bevæge sig fra den ene til den anden for at opleve varierede og interessante vandringer. Bemærk venligst at der ikke findes meget drikkevand i området, så medbring noget at drikke.

Snæfellsjökull: Det er populært at komme op til toppen af gletscheren enten til fods eller på ski, og det bedste tidspunkt for dette er om foråret eller tidligt om sommeren. Organiserede snescooter- og snetraktorture på gletscheren er sæsonbetinget. (www.snjofell.is).

Fiskeindustri: De ældste kendte levn fra fiskeindustri i Skandinavien findes tæt ved Gufuskálar, et antal af formodede stenstruk-

Snævarr Guðmundsson

Udforskning af Snæfellsjökull gletscheren.

Snævarr Guðmundsson

Snæfellsjökull gletscheren set fra Djúpálónssandur.

Sandstranden ved Skarðsvík.

turer for tørring af fisk. Fra Írskrabbunnur (den Írske Brønd) på den anden side af vejen, finder man en tydelig markeret sti der leder til Gufuskálavör strand, hvor spor kan findes af kølene af både der blev trukket op på land efter fiskeri.

Ved havet: Vejen fra Djúpálónssandur til Dritvík er nem og populær. Ved Djúpálónssandur er der nogle store kampesten som fiskerne løftede for at demonstrere deres styrke, og Dritvík var et travlt samfund i fiskesæsonen.

Dyreliv: Fuglelivet er mangfoldigt og domineret af søfugle. Þúfubjarg og Saxhólsbjarg er offentligt tilgængelige fugleklipper, men pas på. Under din vandring langs ky-

sten kan du forvente af se sæler, dog ikke i store antal, og ved Öndverðarnes kan du måske endda se spækhuggere.

Guider: 'Park Rangers' (naturvejledere) arrangerer guidede vandreture om sommeren, og de har også særlige programmer for børn.

Snæfellsjökull og geologiske levn: Snæfellsjökull gletscher hæver sig højt og majestætisk over parken, med lavaspor og tegn på vulkansk aktivitet, som er meget klart synlige på dens sider. Lavaformationerne er varierede og fascinerende, og der er en mængde huler i området. Besøgende advares om ikke at gå ind i hulerne, uden en erfaren guide. Gletscheren anses for én af verdens kraftigste energikilder, den har

givet inspiration til digtere og kunstnere fra hele kloden, og området er vigtigt for vulkanske studier.

Fyrtårn: I parken er der tre interessante fyrtårne: ved Malarrið (1917), ved Svörtuloft (1930) og ved Öndverðarnes (1973).

Specielle aktiviteter: Hver sommer i højsæsonen (juli til august), er der forskellige programmer for besøgende, såsom guidede vandreture, nattevandringer ved solhverv og aktiviteter for børnene. Programmet er gratis. Hvis det ønskes, kan lederen af nationalparken (Tlf. +354 436 6860) på anfordring organisere vandreture eller andre programmer for grupper.

LOGI

Snjófell, Arnarstapi. Gæstehus, campingplads. Brusebad og toiletfaciliteter. Detaljer

hos www.snjofell.is. Tlf. +354 435 6783, +354 854 5150 og +354 852 9078. Hótel Búðir, Búðir. Et nyt og elegant hotel. Detaljer hos www.budir.is. Tlf. +354 435 6700. Hótel Hellissandur, Hellissandur. Et 3-stjerne hotel, åbent i højsæsonen. Detaljer hos www.hoteledda.is. Tlf. +354 430 8600. Hótel Hellnar, Hellnar. Gæstehus certificeret af GREEN GLOBE 21 (siden 2002), og Miljøpris fra Islands Turistbestyrelse (2000 og 2004). Detaljer hos www.hellnar.is. Tlf. +354 435 6820. H-Hús Láruvík, Ólafsvík. Tlf. +354 436 6924 og +354 894 9284. H-Hús Vesturvör, Arnarstapi. Sommerhus. Tlf. +354 436 6924 og +354 894 9284. Hótel Ólafsvík, Ólafsvík. Et 3-stjerne hotel åbent hele året. Detaljer hos www.hotelolafsvik.is. Tlf. +354 436 1650. Campingplads, Hellissandi med toiletfaciliteter, intet brusebad. Campingplads, Ólafsvík med brusebad og toiletfaciliteter. Hruni, Hellissandur. Sommerhus til leje hele året rundt. Tlf. +354 436 6644 og +354 896 3644.

MAD

Der er ingen cafeer eller restauranter i nationalparken, men der er mange i nærheden:

Arnarbær, Arnarstapi hvor du kan få forskellig mad, både kød og fisk. På søndage om sommeren er der et stort udvalg af bagværk. Tlf. +354 435 6783. Hótel Búðir, Búðir. Café og restaurant. I caféen kan du få lette retter og bagværk. Restauranten er kendt for dens enestående fiskeretter, originale forretter og himmelske desserter. Yderligere detaljer hos www.budir.is. Tlf. +354 435 6700. Fjöruhúsið, Hellnar. Lille og hyggelig restaurant ved kysten. Her kan du få en dejlig fiskesuppe, lette retter og bagværk. Tlf. +354 435 6844. Pakkhúsið, Ólafsvík. Café. Flere detaljer hos www.snb.is/pakkhush. Tlf. +354 436 1543. Hótel Ólafsvík, Ólafsvík. Café og restaurant. Flere detaljer hos www.hotelolafsvik.is. Tlf. +354 436 1650. Hótel Hellissandur, Hellissandur. Café og restaurant. For detaljer, se www.hoteledda.is. Tlf. +354 430 8600.

ANDRE BESØGSMÅL

Kig på de nærliggende naturlige reserver og monumenter (www.ust.is), og det er også interessant at kigge på hvaler (www.saeferdir.is). Der er et udvalg af underholdningsmuligheder i parkområderne og de nærliggende byer, såsom museer og svømmebassiner, og vi anbefaler at du kontakter turistkontoret for flere detaljer. Du kan også besøge www.west.is, www.snb.is, www.stykkisholmur.is og www.grundarfjordur.is.

Jóhann Óli Hilmarsson

Alke.

Hornstrandir naturreservat

ligger på den nordligste del af Vestfjord halvøen, omkring 400 km nord for Reykjavík.

Hvordan finder man frem?

Den nemmeste måde at komme til naturreservatet på er via båd fra Bolungarvík, Ísafjörður, Norðurfjörður eller Hólmavík, se www.vesturferdir.is. Hovedruten til Hólmavík, Ísafjörður og Bolungarvík er via vej nr. 61, der drejer af fra vej nr. 1. Vej nr. 643, der drejer af fra vej nr. 61, går til Norðfjörður. Planlagte busture til Ísafjörður og Hólmavík afgår fra Reykjavík i højsæsonen (www.bsi.is), og der er regelmæssige flyvete til Ísafjörður, www.flugfelag.is. Tlf. +354 570 3030.

Adresser

Hornstrandir naturreservat
Ísafjarðarbær
Stjórnsýsluhúsið
P.O.Box 56
400 Ísafjörður
Tlf: +354 450 8000
Fax: +354 450 8008
www.ust.is
E-post: info@isafjordur.is

Nyttige websider

www.vesturferdir.is
www.vestfiridir.is
www.westfjords.is

Flere oplysninger

En brochure om Hornstrandir Naturreservat, udgivet af Agenturet for Miljø og Mad, er tilgængelig hos agenturet (www.ust.is). Landkort for vandrere: "Hornstrandir hiking map", udgivet af Landmælingar Íslands (www.lmi.is).

"The arctic foxes of Hornstrandir", en bog af Páll Hersteinsson, og "Arctic fox: the monarch of Hornstrandir Nature Reserve", en artikel skrevet af Páll Hersteinsson i "Icelandic geographic 2002", 1st udgave: s. 28-43

Hornstrandir – fjerntliggende, barskt landskab, øde bebyggelser, enorme fugleklipper og interessant fugleliv

Jóhann Óli Hilmarsson

Hælavíkurbjarg fugleklippe.

Hornstrandir naturreservat er et øde område, karakteriseret af dybe blå fjorde, majestætiske bjerge, enorme fugleklipper, millioner af fugle, og mest af alt, ensomhed. Det er et paradis for naturelskere, vandrere, ornitologer og dem der simpelt hen vil nyde stilheden. Kun ca. 4.000 mennesker besøger reservatet hvert år, inkl. de grundejere der bor i deres sommerhuse.

I Hornstrandir har naturen og mennesket været tæt sammenknyttede gennem tiderne, og før i tiden var området relativt tæt befolket. Socialøkonomiske ændringer resulterede i at alle landbrugene blev forladt under den anden verdenskrig, og i perioden efter krigen. Området er stadig mest privat ejendom,

og grundejerne har ret til traditionelt brug. Nogle få huse findes stadig i området, gamle renoverede bondegårde og nye sommerhuse.

Service: Der er meget begrænset service i reservatet, og besøgende bør være forberedt på dette.

Hornbjarg fugleklippe, højdepunktet er 534 m.

Fjerntliggende område: Området har charmen ved at ligge fjernt fra veje, elektricitet, telefoner eller faciliteter for mobiltelefoner. I denne situation er det nemt at forestille sig de barske forhold som de lokale beboere skulle udholde.

Forladte landbrug og landsbyer: Før i tiden boede der mennesker ved næsten hver fjord og vig i området, og kulturlevn kan findes mange steder.

Hesteyri er en smuk gammel landsby der har bevaret sit særpræg. En hvalfangerstation blev bygget her i 1894 og landsbyen voksede sammen med disse aktiviteter. Senere blev fabrikken ændret til at behandle sild. Silde-

fiskeriet ophørte pludseligt i 1940, og de lokale beboere begyndte at søge arbejde andetsteds. Fabrikkenes ruiner er stadig meget iøjefaldende.

Det er også interessant at undersøge de gamle landsbyer ved Sæból og Látrar. Beboerne der dyrkede landet på den traditionelle måde, men fiskeri var mere vigtigt end andre steder i området. I dag findes der en ret stor gruppe feriehuse disse steder.

De forladte fjorde og vige Fljótavík, Hlöðuvík, Hornvík, Bolungarvík, Furufjörður, Hrafnfjörður og Veðileysufjörður er også kendte steder, man kan besøge.

Ruter: Reservatet er et paradis for vandrere. I dette øde område kan man nyde vandreoplevelser og bruge sine sanser og færdigheder til det yderste. Vandring er den eneste måde hvorpå man kan opleve reservatet til lands. Der er vandrestier mellem bebyggelserne, men de er ikke altid synlige. I nogle tilfælde, især hvor stierne er stejle, er de skjult af klipper eller talus. Mange ruter er markerede med stendysser eller pæle. Vær opmærksom på at vandring i Hornstrandir kan være svært og anstrengende, og det anbefales at man vandrer i grupper. Det er meget vigtigt at have gode kort over området. Vær også opmærksom på at vejret kan ændre sig pludseligt i

området, og at f. eks vintertemperaturer i juli og tåge er meget almindeligt.

Natur: Området har ikke været afgræsset i årtier. Eksemplarer af smukke planter i reservatet er klit-fladbælg og nordisk hestetunge, der kan ses på strandene. På grund af kraftigt snefald, bliver dynerne af sne ved med at smelte gennem hele sommeren. Plantelivet er derfor ekstremt følsomt og man skal færdes med stor varsomhed.

Ræve er det mest almindelige pattedyr i området, og sæler kan tit ses på stranden. De mest interessante steder at se på fugle er fugleklipperne Hornbjarg, Hælavíkurbjarg og Riturinn, med deres overflod af søfugle.

Guider: Der er et stort udvalg af guidede vandreture, normalt varer de 4-8 dage. Se www.fi.is, www.utivist.is og www.vesturferdir.is, der også tilbyder dagture og bådture i området. Du kan også tage en ni-dages kajaktur til de ubeboede fjorde ved Jökulfirðir (detaljer hos www.ute.is). Få yderligere information om guidede ture hos turistinformationscentret i Vesturferðir kontoret.

LOGI

I reservatet:
Hesteyri. Overnatning med sovepose. Tlf. +354 456 7183.

Hornbjargsviti (Hornbjarg fyrstårn). Overnatning med sovepose. Campingplads. Detaljer hos www.islandia.is/ovissuferdir. Tlf. +354 566 6752, +354 892 5219 og +354 852 5219.
Bolungarvík. Overnatning med sovepose. Campingplads. Tlf. +354 456 7192 og +354 852 8267.
Primitive campingpladser kan findes ved Hesteyri, Sæból, Látrar, Fljótavík, Hlöðuvík, Hornvík, Bolungarvík og Furufjörður.

I de omkringliggende områder:
Grunnavík. Overnatning med sovepose. Campingplads. Detaljer hos www.grunnavik.is. Tlf. +354 456 4664 og +354 848 0511.
Dalbær i Snæfjallaströnd. Overnatning med sovepose/rette senge. Campingplads. Vejforbindelse. Tlf. +354 897 6872 og +354 456 2660.
Reykjafjörður. Overnatning med sovepose. Campingplads. Svømmebassin. Tlf. +354 456 7215 og +354 853 1615.
Turistinformationscentrene i Ísafjörður (www.vesturferdir.is) og Hólmavík (www.holmavik.is/info) kan give flere oplysninger om overnatningsmulighederne i området.

MAD

I naturreservatet finder der ingen restauranter eller permanente butikker, så det er meget vigtigt at du selv medbringer alt hvad du har brug for. I sommermånederne er der en cafe åben ved Hesteyri. I Ísafjörður, Hólmavík og andre omkringliggende byer kan du finde gode restauranter. Turistinformationscentrene i Ísafjörður (www.vesturferdir.is) og Hólmavík (www.holmavik.is/info) kan give flere oplysninger.

Jóhann Óli Hilmarsson

En blårev, Hornstrandirs hersker.

ANDRE BESØGSMÅL

Vestfjordene kan tilbyde mange ting. Der er for eksempel en udendørs festival, Outdoor Creatures, in Ísafjörður i juli (www.utilifveran.is). Vi anbefaler at du kontakter de lokale turistcentre for at få den bedst mulige information, og du kan også besøge www.vesturferdir.is og www.holmavik.is/info

Jón Björnsson

Vandretur langs stranden i Aðalvík.

Fjallabak naturreservat ligger i Islands sydlige højlande, omkring 180 km øst for Reykjavík.

Hvordan finder man frem?

Hovedvejen til reservatet er via vej F208 fra højlandsvejen gennem Sprengisandur (F26). Reservatet kan også nås fra Landvegur (F225) og fra ringvejen (nr. 1) øst for Vík på bjergvej F208. Følg tilstanden af bjergveje på www.vegagerdin.is og hold øje med vejruddisgen på www.vedur.is. Programsatte busture til Landmannalaugar udgår fra Reykjavík, Skaftafell nationalpark og Mývatn sø (www.bsi.is)

Adresser

Fjallabak naturreservat
Umhverfisstofnun
Suðurlandsbraut 24
108 Reykjavík
Tlf: +354 591 2000
www.ust.is
E-post: ust@ust.is

Nyttige websider

www.southiceland.com
www.sudurland.net/info
www.fi.is
www.landmannalaugar.info
www.visiticeland.com

Flere oplysninger

En brochure om Fjallabak naturreservat, udgivet af Agenturet for Miljø og Mad, kan fås hos agenturet (www.ust.is).

Landkort for vandrere: Þórsmörk-Landmannalaugar, specielt landkort udgivet af Landmælingar Íslands (www.lmi.is) og Fjallabak, Hekla, Laki: Specielt landkort udgivet af Mál og menning udgave (www.malogmenning.is).

Fjallabak, Hekla, Landmannalaugar & Eldgjá: Landmannalaugar-Þórsmörk: guide for hikere og mountaineers/Wander- und Bergführer af Ari Trausti Guðmundsson og Helmut Hinrichsen.

Jóhann Óli Hilmarsson

Farverig natur.

Fjallabak – mangefarvede bjerge og dale, vildmark, vulkanske formationer og geotermisk aktivitet

Fjallabak naturreservat ligger omkring 500 m over havets overflade, karakteriseret af mange vilde og mægtige bjerge, dybt indskårne dale, vulkaner og geotermisk aktivitet med fumaroler (gaskilder), varme kilder og smukke farvevariationer. Andre bemærkelsesværdige formationer er lavastrømme, enorme sandområder, floder og søer. Egnen er det største område i Island med flydesten og ét af de største geotermiske områder.

Fjallabak naturreservat blev etableret for at bevare værdifulde geologiske formationer, samt dyre- og planteliv. Det blev også etableret for at bringe glæde og afslapning til dem der søger fred og udfordring i utæmet natur.

Service: Parkering, campingpladser, overnatning i hytter, BBQ, toiletter også for handicappede, turistinformation, markerede

stier, informationsskilte, udlejning af heste, fiskelicenser.

Ruter: Fjallabak naturreservat er velegnet til vandring. Der er utallige muligheder for korte og lange vandringer. De mest populære vandreture er til toppen af Bláhnúkur (940 m, 1-2 timer) og til fumarolerne ved Brennisteinsalda (855 m, 1-2 timer). Begge er karakteristiske formationer i området.

Andre interessante vandreture inkluderer Háalda (1089 m, 4–6 timer), søen Frosta-staðavatn (2–3 timer), Suðurnámur (951 m, 1 time) og Brandsgil (1–2 timer). Gode landkort er meget vigtige og man skal holde sig til stierne, da det er let at fare vild. Godt fodtøj er vigtigt, og selv om sommeren er det nødvendigt at have varmt tøj på når man vandrer på bjergtoppene, da vejret kan ændre sig dramatisk meget hurtigt. Efterlad altid besked om hvilken rute du tager, og kontakt i nødstilfælde rangerne ved Landmannalaugar.

Guider: The Iceland Touring Association (www.fi.is) og Útivist travel association (www.utivist.is) tilbyder guidede vandreture i Fjallabak området. Én af de mest populære ruter er "Laugavegurinn" (den varme kilde rute) en fem-dages tur fra Landmannalaugar, gennem et af de mest farverige rhyolit bjergområder i landet, til det magiske sted Þórsmörk, som ligger mellem tre gletschere.

Badning: De varme kilder ved Landmannalaugar er velegnet til badning.

Fiskeri: Søerne i naturreservatet er velkendte for deres ørreder og populært for lystfiskeri.

Fiskekort kan købes ved bondegården Skarð i Holta og Landsveit sogn, i butikken i Landmannalaugar, eller hos fiskeriinspektørerne i Landmannalaugar og Landmannahellir.

Hesteridning: For dem der er interesseret i islandske heste, er der Hraunhestar hesteudlejning der opererer fra Landmannalaugar i højsæsonen fra d. 1. juli. Guide-ture af varierende længde fører til nogle af de mest imponerende områder i Landmannalaugar egnen. Tlf. +354 854 775 og +354 487 5340.

Løb: Hver sommer i juli er der et bjergmaratonløb (Ultra Marathon) mellem Landmannalaugar og Þórsmörk. Den totale distance er omkring 55 km. Terrænet er mest sand, græs, sne, is og bække eller floder man skal vade over. Over hundrede løbere deltager hvert år. Se www.marathon.is.

Specielle aktiviteter: Gæster der kommer til reservatet i egen bil har mulighed for at køre i området. Det æstetiske og farverige landskab er et ideelt område for fotografer. Landskabet er også interessant for ornitologer, da man kan se forskellige arter på søerne, såsom islommen der yngler ved Frosta-staðavatn og Kirkjufellsvatn. Området tæt

En isgrotte i Hraittinnusker.

Vandring i Landmannalaugar.

ved de varme kilder er af interesse for botanikere på grund af det varierede planteliv og de omkring 150 plantearter der er blevet registrerede i reservatet.

LOGI

Overnatning i Fjallabak naturreservat: Landmannalaugar, bjerghytte og campingplads, faciliteter:

toilet og brusebad. Detaljer hos www.fi.is. Tlf. +354 568 2533.

Hrafninnusker, bjerghytte. Detaljer hos

www.fi.is. Tlf. +354 568 2533.

Landmannahellir, bjerghytter og campingplads.

Faciliteter: toilet og brusebad. Detaljer hos

www.landmannahellir.is. Tlf. +354 853 8407 og +354 893 8407.

Overnatning udenfor Fjallabak naturreservat:

Højlandscentret ved Hrauneyjar, Hotel Highland. Detaljer hos www.hrauneyjar.is. Tlf.

+354 487 7782.

Hólaskógur, bjerghytte. Også en campingplads

med toiletfaciliteter. Tlf. +354 820 8784.

Áfangagil, bjerghytte. Detaljer hos

www.afangagil.info. Tlf. +354 845 9500.

Hólaskjól, bjerghytter. Også en campingplads

med toiletfaciliteter. Tlf. +354 854 9977 og

+354 894 9977.

The South Iceland tourist info

(www.sudurland.net/info) tilbyder mere informa-

tion om overnatningsmuligheder i området.

MAD

I naturreservatet er der ingen restauranter eller permanente butikker. I sommermånederne fin-

des der en lille butik i Landmannalaugar, der opererer fra to gamle skolebusser der kører hertil om sommeren. Butikken tilbyder først og fremmest proviantering, og du kan ofte finde udstyr som du glemte at medtage. Detaljer hos www.landmannalaugar.info.

Den nærmeste restaurant og kiosk udenfor reservatet er højlandscentret ved Hrauneyjar, Hotel Highland, der kan findes ved skillevejen mellem Sprengisandur vej F 26 og Landmannalaugar vej F 208. Detaljer hos www.hrauneyjar.is. Tlf.

+354 487 7782.

En islom viser hvad den kan.

ANDRE BESØGSMÅL

Naturreservatet er et højlandsområde og fritidsmulighederne i egnen svarer dertil. Blandt de steder

der er et besøg værd er: Þórsmörk, der er et smukt område med barske bjerge, gletschere, gletscherflode og små birkeskove; Eldgjá, der er en 40 km lang og 600 m bred, meget dyb "ildsprække", et naturfænomen der blev dannet under et udbrud omkring år 900, og Hekla, en vulkan der har været aktiv i århundreder, et af de mest berømte bjerge i verdenen. Planlagte ture går til alle disse steder. Kontakt turistkontorerne for mere information om andre fritidstilbud i området omkring reservatet.

Ljótípollur er et smukt krater.

Folgefonna nationalpark ligger i Hordaland amt på sydvestkysten af Norge. Indenfor nationalparken ligger der fire beskyttede områder.

Hvordan finder man frem?

Du kan komme til Folgefonn-halvøya med bil, bus eller hurtigbåd. Øst fra Oslo kører du på E 134 over Haukelifjeld. Syd fra Kristiansand, følg Rv. 9 gennem Setesdalen til Haukeli, og følg E 134 vestover. Syd fra Stavanger / Haugesund, følg Rv 134 mod Skånevik eller Odda. Vest fra Bergen, følg Rv. 7 mod Hardanger. Nord fra Voss, følg Rv. 13, eller nordøst fra Rv. 7 over Hardangervidda. For at komme fra øst til vest på Folgefonnhalvøya kan du benytte Folgefonntunnelen som går fra Eitrem til Gjerde.

Adresser

Reisemål Hardangerfjord,
Tlf. +47 56553870,
www.hardangerfjord.com

Reisemål Folgefonn,
Tlf. +47 53480040,
www.folgefonna.net

Folgefonna nasjonalparksenter
(maj-sept), Tlf. +47 53484280,
www.folgefonna.info

Jondal turistkontor,
Tlf. +47 53668531/
53669500, www.jondal.no

Turistinformationen i Ullensvang,
Tlf. +47 53661822 (sommer Utne),
+47 53663112,
www.visitullensvang.no

Turistinformation i Odda,
Tlf. +47 5365 4000,
www.visitodda.com

Turistinformation i Etne,
Tlf. +47 53758000,
www.etne.kommune.no

Folgefonna nationalpark – fra fjord til gletscher

Folgefonna nationalpark indeholder Norges tredje største og mest kystnære gletscher. Naturen er dramatisk og smuk, med fjorde, fjelde, grønne floder, vandfald og bræfald. Folgefonnhalvøya er et af de allervigtigste rejsemål i Norge, ofte forbundet med flotte folkedragter, folkemusik og blomstrende frugttræer. Variationen er stor, akkurat som mulighederne for natur- og kulturoplevelser.

Folgefonna nationalpark dækker næsten 550 km² af Hordaland amt i det sydvestlige norske kystlandskab. Gletscheren, med de specielt smukke og dramatiske bræfald, udgør næsten halvdelen af nationalparken. I området rundt omkring er der spændende og varieret natur med fjelde, floder, indsøer og fjorde og frodige læsider. Der er dyrket frugt her siden 1200-tallet. Blomstring i Hardanger er et begreb mange turister har et forhold til. I forsommeren kan du se ned fra den hvide gletscher mod de grønne dalsider, hvor frugttræerne står i fuld blomst – et smukt og kontrastrigt skue. Den stolte bygdekultur med hardangersøm, folkedans og hardingfelemusik står fortsat stærkt. Baroniet Rosendal fra 1600-tallet er også en del af dette kulturlandskab.

Dyr og planter: Dyr- og plantelivet i nationalparken er varieret, selv om størsteparten af området er præget af et sparsomt naturgrundlag. Arter som bjergfrue og fingerbøl vokser i mange dalstrøg. Der findes både los og jærv i området, og Norges tætteste hjortebestand findes på Folgefonnhalvøya. Af fugle kan nævnes fjeldrype og kongeørn.

Kjartan Nielsen Fris

Udsigt fra Bondhusbreen.

Stier: Rundt om i nationalparken findes der mange forskellige færdselsruter og gangstier der har været brugt i lange tider. Til overnatning kan du enten medbringe et telt, eller du kan benytte de fire selvbetjente hytter i nationalparken. Fonnabu, Breidablikk, Holmaskjer og Sauabrehytta er åbne hele året rundt. En godt tilrettelagt og mærket rute er den flere hundrede år gamle Ridesti fra Odda til Holmaskjer i øst, og Keiserstien fra Bondhusdalen til Breidablikk i vest. Over gletscheren har du brug for en guide. Fra Odda op til

Kjartan Nielsen Fris

Holmaskjer og fra Bondhusdalen op til Breidablikk tager det ca. 5-6 timer til fod.

Pilgrims- og færdselsvejen over højfelddet mellem Krossdalen og Reisetser er en markeret sti, der passerer forbi gletscheren. Turen tager ca. 7-8 timer.

Specielle aktiviteter i området: Forårsskiture på gletscheren eller brætur til fods og klatring i bræfald med bræfører er meget populære aktiviteter. Der er mange forskellige firmaer der tilbyder dette. Andre aktiviteter er blandt andet guidede fodture, ridning, klatring, turorientering og forskellige sneaktiviteter om vinteren. Der er også udlejning af kanoer. Kontakt turistinformationen for mere information. Er du eventuelt af typen der aldrig kan få nok af ski og sne, er Folgefonn Sommarskisenter et godt tilbud. Tlf. +47 53668028, www.folgefonn.no.

De kulturbaserede aktiviteter er også mangfoldige. Der tilbydes besøg på frugtårde, hvor du kan deltage i produktionen af cider. Samtidigt kan du få kunstoplevelser ude i naturen. Visse af gårdene tilbyder også både overnatning og servering i tillæg til oplevelser baseret på gårddrift og lokal historie. Kontakt turistinformationen for mere information. Disse kan også informere om de forskellige gårdbutikker, kunst- og håndværksteder og gallerier der kan være interessante at besøge.

Nasjonalparksenter: Folgefonna Nasjonalparksenter ligger centralt i Rosendal. Her kan du lære om naturen, geologien og kulturmiljøet i nationalparken. Udstillingerne er gratis, bortset fra skibsgårdsmuseet. Centeret fungerer også som turistinformation, inklusive internetcafe. Tlf. +47 53484280, www.folgefonna.information

Andre besøgsmaal i området: Stenparken ligger centralt i Rosendal. Forskellige sten-sorter er hentet ned fra Folgefonna nationalpark. Stenene er slebet, således at de forskellige strukturer og flotte farver i stenene er godt synlige. Dette er en spændende vandring med kunst og geologi, både for voksne og barn.

Baroniet Rosendal ligger lige udenfor nationalparken. Slottet er fra 1600-tallet og er det eneste baroni som Norge har haft. Sammen med den smukke rosenhave er dette et unikt kulturminde, og en af Norges største turistattraktioner. Kvinnherad kirke er en stenkirke fra 1250 der hører til baroniet. Tlf. +47 53482999, www.baroniet.no.

Hardanger Folkemuseum på Utne i den nordlige ende af Folgefonnhalvøya har udstillinger blandt andet om erhvervshistorie og folkekultur i hele Hardanger. Tlf. +47 53670040, www.hardanger.museum.no.

Norsk vasskraft og industristadmuseum i Tyssedal har spændende udstillinger hvor du kan lære om starten på Norges energieventyr. Kraftstationen er fredet, tlf. +47 53650050, www.nvim.no.

Ullensvang kirke og Ænes kirke er begge stenkirker fra 1200-tallet og er et besøg værd.

Agatunet er Norges største fredede bonde-landsby, en kulturhistorisk perle med den 750 år gamle 'lagmannstova' som den eneste af sin slags i Norge. Det er et såkaldt klyngetun, der oprindeligt var 80-90 bygninger i slutningen af 1200-talet. Tlf. +47 53662214, www.agatunet.no.

Ænes laksepark udlejer udstyr, både til at fiske med, og til at tilberede fangsten bagefter. Der er også gode chancer for at få bid. Parken har også akvarier og udstillinger. Tlf. +47 53484571, www.lakseparken.no.

Låtefossen syd for Odda og Langfoss på sydsiden af Åkrafjorden er to af mange smukke floder i området.

Besøgsmaal: Hver af kommunerne har udvalgt specielle besøgsmaal, ud fra kriterier indenfor natur, kultur, rekreation, fritid, erhvervs- og udviklingsmuligheder. Tag kontakt til turistkontorerne for mere information.

Fiskemuligheder: Der er flere forskellige fiskevande og floder med ørred både i fjeldet og i lavlandet. Og rundt om på hele Folgefonnhalvøya er der mange fiskevande og flo-

Knut Strand/Bergens Tidende

Buer i Odda.

Blørn Moe

Bjergfrue foran på Bondhusvatnet.

der med laks og havørred. Fiskekort kan købes lokalt, blandt andet i dagligvarebutikker. I fjorden er der fri fiskeriet. Er du jæger kan det være spændende at deltage i en hjortejagt.

LOGI

Der findes utallige steder hvor du kan overnatte rundt om på hele Folgefonnhalvøya. Både pris og standard varierer efter enhvers behov. Du finder alt fra gamle ærværdige hoteller, traditionsrige gæstehuse til campingpladser og hytteudlejning. Baroniet Rosendal Avlsgård og Fruehus er et overnatningssted, der er bemærkelsesværdigt med traditioner og bygninger helt tilbage til 1850-årene. Kontakt de lokale turistkontorer for mere information om overnatning på Folgefonnhalvøya, eller find det via www.hardangerfjord.com og www.folgefonna.net

MAD

Mange gårde der driver turistvirksomhed tilbyder også mad. Brug af lokale råvarer og traditioner er vigtigt for mange. Blandt bestsellerne i butikkerne og serveringsstederne, er krotakager som er et slags bagværk. Andre specialiteter er hakkesteg eller brudesteg, lavet af byggryn og hakket røget kød, sammen med åkrafjordpølse som er en speciel pølse med gedekød som en af hovedingredienserne. Til god mad hører også god drikke – cider. Foruden de private serveringssteder findes der både cafeer, landevejskroer og fine restauranter spredt rundt om på Folgefonnhalvøya. Mange af overnatningsstederne serverer også mad. Kontakt turistkontorerne eller se www.hardangerfjord.com og www.folgefonna.net for nærmere information.

Geiranger-Herdalen er et beskyttet område og del af Verdens Kulturarv Vestnorsk fjordlandskab i Møre og Romsdal amt.

Hvordan finder man frem?

Kommer du fra Østlandet, følger du riksvej 15 op mod Ottadalen, drej af mod Geiranger oppe på fjeldet og følg riksvej 63 ned mod Geiranger. Riksvei 63 ned fra fjeldet til Geiranger er lukket om vinteren. Så må man køre via Stryn. Man kan også flyve til Vigra lufthavn Ålesund og rejse videre enten med express-sight-seeingbåden Nordic Queen, hurtigrute eller med bil/bus og færge fra Linge til Eidsdal. Om sommeren går der også en færge fra Hellsylt til Geiranger og fra Geiranger til Valldal.

Adresser

Destinasjon Geirangerfjord Trollstigen.

www.visitgeirangerfjorden.com

Geiranger Turistkontor,

tlf. +47 70263099,

www.geiranger.no

Hellsylt Turistinformation,

tlf. +47 70263880,

www.hellsylt.no

Stranda Turistinformation,

tlf. +47 70261450

Norddal reiselivslag,

tlf. +47 70257767,

www.visitnorddal.com

Per Eide

Flydalsjuvet.

Geiranger-Herdalen – fjordlandskab i verdensklasse

Trange og dybe fjordarme, fjeldsider der stiger 8-900 meter direkte op fra havet, mægtige fjeld på op mod 1600 meter over havets overflade, spidse kanter, bræfald og smukke fosser er nogle af grundene til at Geiranger-Herdalen er en del af UNESCOs Verdens Kulturarv Vestnorsk fjordlandskab. I tillæg vidner de gamle gårdbrug og bygninger langs fjorden og i fjeldet om livet i fjordbygderne for ikke så mange årtier siden.

Fjordlandskabet rundt om Geiranger er et af de mest kendte og bedst besøgte turistmål i Norge. Området med Verdens Kulturarv dækker omkring 500 km² af det vestnorske fjordlandskab. Fjordene er omkransede af stejle

fjeldsider, som i 8-900 meters højde flader ud mod fjeldmasserne med toppe op mod 15-1600 meter over havets overflade. Langs fjorden er der floder der styrter ned fra omtrent 1000 meters højde. ”De syv søstre”, ”Brudeslø-

ret” og ”Frieren” er nogle af de mest kendte. Fjord- og fjeldlandskabet har store landskabsmæssige og biologiske variationer, med et rigt plante- og dyreliv over korte afstande.

Kultur: Samspillet mellem natur og kultur giver området særpræg og store oplevelseskvaliteter. Kulturlandskabet med fjordgårde og sætermiljø bidrager stærkt til dette. Langs fjordene er der mange gårde, de fleste fraflyttede. Nogle ligger nede ved fjorden, mens andre er placeret højt op på fjeldsiden, hvor de nærmest klamrer sig fast til en bjerghylde. Hus og lidt indmark holdes mange steder vedlige, som eksempel på den gamle bosætning og gård drift. Enkelte af disse fjord- og hyldegårde kan besøges sammen med Herdalssætra, hvor der fortsat er sæterdrift om sommeren. Kontakt turistinformationen for tips.

Med bil, bus eller båd: Kommer du kørende i bil ned fra fjeldovergangene, vil du i godt vejr få et fantastisk skue over fjorden og det omkringliggende landskab. Samtidigt bør du ikke have højdeskræk, for bilvejene snor sig ned på de utroligste steder. Om sommeren er fjorden en vigtig færdselsåre. Cruiseskib, hurtigrute og færger samt mindre både bruger fjorden.

Tæt befolkede områder: Rundt omkring området med Verdens Kulturarv er der flere tæt befolkede områder, der er perfekte udgangspunkter for ture og aktiviteter. På sydsiden ligger Geiranger og Hellesylt, og på den nordlige side finder vi Tafjord, Norddal og Eidsdal. Stederne har hver deres specialitet at byde på, men fælles for alle er, at du vil møde gæstfri og hjælpsomme folk, samt finde overnatningssteder, ture og aktiviteter der passer dig.

Stier: Ud fra alle de tæt befolkede områder nævnt ovenfor, findes der stier du kan følge. Turistkontorerne vil hjælpe dig til at finde passende ture. Mange af stierne er mærkede, og vanskelighedsgraden varierer fra nære og

turistvenlige ruter til mere avancerede ture, hvor en lokal guide kan anbefales.

Fiskemuligheder: Området er kendt for laksefiskeri, men også andet fiskeri både i floder, indsøer og på fjorden er populært.

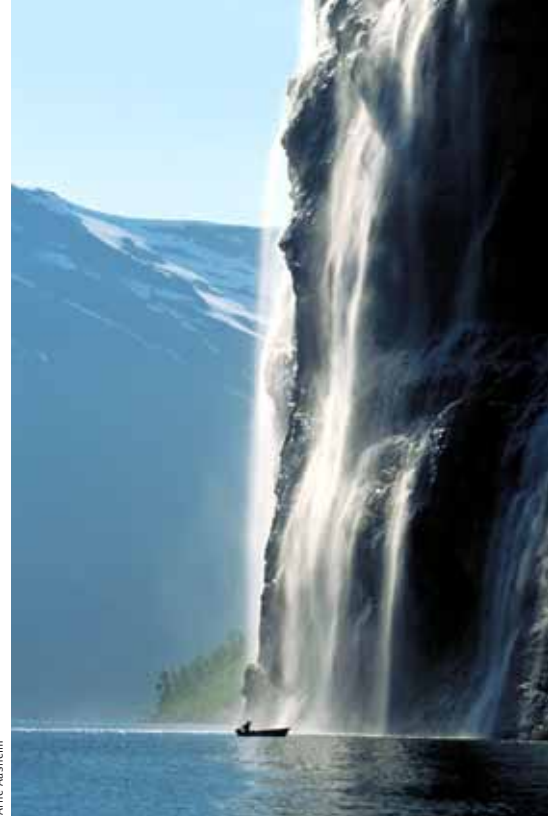
Specielle aktiviteter i området: Aktivitetstilbudene i området er varierede, hvad enten det er med eller uden guide. De fleste aktiviteter baserer sig på naturoplevelser, samt udforskning af den lokale kultur.

På vandreture går du igennem trange floddale, gerne med en brusende flod direkte under dig. Når det gælder fodture er der mange muligheder, både med og uden guide. Du kan vandre langs fjorden og måske besøge en af fjeldgårdene, eller tage på klatretur. Der er også mulighed for rafting, gletschervandring og kajaktur. Eller hvad med ridning, eller en tur i et svømmebassin? For dem der ikke lider af højdeskræk, findes der en aktivitetsløkke hvor balance, klatresele og gode nerver er højest nødvendige. Hvis du vil ud på fjorden, har du også flere muligheder, bl.a. kajak og fjordsightseeing, eller du kan leje en båd. Cykel kan også lejes.

Tag kontakt til turistkontorerne for at få detaljeret information både om produkterne, og firmaerne der arrangerer aktiviteterne.

Seværdigheder, museer og udkigspunkter: Tafjord kraftværk museum er det ældste af de syv kraftstationer i området. Tafjord 1 startede op i 1923, og blev taget i brug som museum i 1989. I perioden 20.juni – 10. august er museet åbent fra kl. 12 til 17. Tlf. +47 70175600, www.tafjord.net/museum.

Geiranger Fjordsenter er et interaktivt center hvor du kan opleve og lære hvordan fjordfolkene levede for 100 år siden. Du kan se lidt af

Arne Aashheim

Brudesløret.

hverdagen, hvilke udfordringer de levede med, og hvordan den barske natur gav og tog liv. Tlf. +47 70261800, www.fjordsenter.information

Sylte kirke fra 1863, Norddal kirke fra 1782 og Geiranger kirke fra 1842 er også et besøg værd. De er åbne fra 15. juni – 15. august.

Udkigspunkt: Dalsnibba (1500 m.o.h.) og Ørnesvingen, der er en del af Nasjonal Turistveg, er kendte fotoseværdigheder i området udover Flydalsjuvet.

LOGI

Bygderne rundt om Geirangerfjorden byder også på varierede overnatningsmuligheder. Union Hotel

i Geiranger er et hotel med over 100 år gamle traditioner. Et andet særpræget hotel er Villa Utsikten, der ligger smukt placeret på fjeldsiden over Geiranger med en fantastisk udsigt over fjord og fjeld. For de mere eventyrlystne anbefaler vi gårdsovernatninger, og oplevelser af sæterkulturen med overnatning i fjeldet. Området tilbyder også et bredt spektrum af camping- og udlejningshytter. Alt for enhver smag og pengepung. Tag kontakt til turistkontorerne for mere information, eller gå ind på www.visitgeirangerfjorden.com.

MAD

De lokale madtraditioner varierer lige så meget som landskabet, tilberedt enten på traditionelt måde, eller på nye måder. På Petrines Gjestgiveri i Norddal kan du bl.a. få serveret lokalt gedekidkød og hjemmelavet æblesaft. Oppe på fjeldet ligger Herdalssætra, hvor sæterkulturen med dens traditionsrige sæterkost kan opleves. Udover disse specialiteter findes der også en række andre serveringssteder, alt fra kaffebar, cafeteriaer, pizzeriaer til flere fine restauranter. Tag kontakt til de lokale turistkontorer, eller se på www.visitgeirangerfjorden.com, for at få mere information.

Lars Lafald

Herdalssætra.

Vegaøyan Verdens Kulturarv-område

(inkl. de beskyttede områder Lånan/Skjærvær, Lånan/Flovær og Skjærvær, Hysvær/Søla, Muddværet, Eidemslie, Holandsosen og Kjellerhaugvatnet).

Vegaøyan ligger i Vega kommune langs Helgelandskysten, sydligt i Nordland amt.

Hvordan finder man frem?

Først må du til Brønnøysund. Det kan ske med bus, eller i bil langs rigsvej 17, med indenrigsfly, eller med den nord- og sydgående hurtigrute. Derefter kan du tage hurtigbåd eller færge, enten fra Brønnøysund, eller Sandnessjøen. Ring tlf. +47177 for ruteoplysning.

Adresser

Vega turistinformation, Gladstad.
Tlf. +47 75035388/
+47 47907132,
E- post: post@visitvega.no,
www.visitvega.no.

Vegaøyan – et kystsamfund på listen over Verdens Kulturarv

Vegaøyan er et åbent kulturlandskab med et mylder af øer, holme og klipperev. Der har været drevet fiskeri og fangst her de sidste titusind år. Landskabet er opstået under påvirkning af menneskene og naturen. Og netop dette fine og bærekraftige samspil mellem folk og for eksempel edderfuglen, har været en vigtig begrundelse for at UNESCO har sat Vegaøyan på listen over verdens natur- og kulturarv.

Vegaøyan dækker et 1037 km² område langs Helgelandskysten i Nordland amt. Strandfladekysten som vi finder på Vegaøyan har et stort antal lave øer og enkeltstående kystfjelde op mod 800 m som dominerende landemærker. Denne type af kystlandskab er sjælden på verdensbasis.

Vegaøyan blev oprettet på UNESCOs liste over verdens natur- og kulturarv i 2004. Begrundelsen fra komiteen var som følger: "Vegaøyan viser hvordan generationer af fiskebønder gennem de sidste 1500 år har opretholdt en bærekraftig levemåde i et ugæstfrit ørige nær polarcirklen. Den nu unikke ed-

derfugledrift har været en central næringsvej, drevet af kvinder. Derfor kan indskrivningen også regnes som en hyldest til kvindens indsats".

Det grunde vand rundt om Vegaøyan giver specielt gode forhold for edderfugle. Helt fra Middelalderen har edderfugle været en kær "husfugl" på Vegaøyan, samtidig med at den også har været det langs resten af kysten af Nordnorge. Der blev bygget såkaldte e-huse, hvor flere edderfuglepar kunne bygge rede trygt og varmt. Når edderfuglen med unger forlod reden, kunne dunene indsamles og sælges. Det møjsommelige job med at rense dunene var oftest kvindernes job. Traditionen med dunsamling til dyneproduktion

Vikasjøen.

Lars Løfaldli

on holdes stadig i hævd på flere øer i området. Arbejdet gøres på den oprindelige måde, men omfanget er sparsomt i forhold til tidligere.

Fugle: Der er langt flere arter end edderfuglen der ruger på Vegaøyan, fuglelivet er enormt rigt og varieret. Der er registreret i alt 222 forskellige fuglearter, og Vegaøyan regnes for et af Nordens vigtigste overvintringsområder for søfugle. En væsentlig del af svalbardbestanden af gæs hviler på Vegaøyan under turen nordover. Verdens største koloni af skarv findes på et af de yderste klipperev mod vest. For at beskytte fuglelivet er der etableret flere naturreservater i området, hvor der er forbud mod at gå i land i rugetiden.

Stier: Rundt om på Vegaøyan findes der 15 afmærkede vandrestier mærket med rødkantede turløpeskilte. Der er også en fortidsmindesti, en historisk vandring gennem 10.000 år. Tag kontakt til turistinformationen for mere information.

Fiskemuligheder: Der er gode jagt- og fiskemuligheder på Vegaøyan. Jagt på rype, hare og rådyr er meget populært, samt fiskeri i blandt andet Holmvatnet og Fersetvassdraget. Jagt- og fiskekort kan du købe hos "Sport og Fridsstad" på Gladstad, tlf. + (47) 75 03 60 60.

Aktiviteter i området: Turistkontoret arrangerer botanisk vandring og skjærgårdscruise, og de udlejer både kajak og cykler. De kan yderligere skræddersy aktiviteter efter dit ønske.

Der findes flere firmaer hvor du kan købe ture, leje udstyr og lignende.

Bådekro som e-hus.

Vallsjøen i aftenlyset.

Havfiskeri og bådture. Her kan du deltage i havfiskeri fra kutter, eller leje en båd. Kontakt Sverre Nilsen eller Bjørn Hansen på tlf. + (47) 41 56 98 59, eller turistinformationen.

Vega Havsport, Oplevelser og Guiding tilbyder det meste af hvad du kunne ønske. Tag kontakt på + (47) 47 25 22 28.

Tore Hansen skyssbåter. Hvis I er en større gruppe der rejser sammen, kan I leje en båd med fører, der guider jer rundt mellem øerne. Kontakt tlf. + (47) 75 03 51 33.

En anden populær aktivitet er "øhopping" med cykel ud fra Brønnøysund. Kontakt turistinformationen for tips.

Andre besøgsmaal i området: E-huset er et gammel handelshus i fiskerihavnen på Nes. Det fungerer som museum der dokumenterer traditionen med edderfugle som husdyr. Der er også en butik hvor man kan købe håndlavede rejseminder.

Bygdemuseet viser Vegaøyanes kulturhistorie flere århundreder tilbage i tiden. Du kan se hvordan en fiskebondefamilie levede både på sø og land. Der findes også en lille appetitvækker på verdens kulturarv og fortidsminder fra stenalderen.

Kystlaget har et museum på Vegstein med udstilling af genstande der viser Vegaøyanes kystkulturhistorie med vægt på butikken, fiskebonden og bådmotorer.

Det lille museum viser en udstilling af gamle ting der fandtes i huset fra det blev bygget i slutningen af 1800-tallet, alt fra tøj, møbler og gamle sedler.

Skulpturer står udstillet rundt om på Vegaøyan.

Edderfugl ved e-hus.

LOGI

Vega Havhotel på Viksås. Her er der lagt stor vægt på trivsel, miljø og god mad. Tlf. + (47) 75 03 64 00, www.havhotellene.no.

Karistua på Kjøl. Overnatning i en gammel skolestue, indrettet som feriehus. Passer godt til to familier. Du disponerer over robåd. Tlf. + (47) 75 03 61 67.

Hos Nes Bryggeferie kan du leje en veludstyret lejlighed på en gammel kaj. En lille båd er til disposition og havet er lige udenfor. Tlf. + (47) 75 03 52 47.

Andersnesset Rorbu og feriecenter på Holand. Tlf. + (47) 75 03 50 73/ 41 61 50 08.

Kirkøy overnatning, Kirkøy.

Tlf. + (47) 75 03 55 08.

Vega Camping på Floa. Tlf. + (47) 94 35 00 80. Privaten B&B på Nes er en del af Vega kulinariske forundringshus. Der er fire faste sengepladser, men plads til ti med ekstra madrasser. Tlf. + (47) 75 03 60 77.

Vega Vertshus på Gladstad tilbyder overnatning og har cafe og gadekøkken. Tlf. + (47) 75 03 54 00. Gardsøya Rorbuerie. Tlf. + (47) 95 76 80 28, www.gardsoyarorbuer.no

Vega brygge. Kontakt DinTur på tlf.

+ (47) 74 07 30 00, www.dintur.no

Vega oplevelsesferie. Tlf. + (47) 75 03 53 25, www.vegaoplevelsesferie.no

Pederbu, Jørgenbu, Toppenbue og Bjønnlibu er tre rorbuer (fiskerhuse på pæle) og en hytte der kan lejes. Enkelte har også båd til disposition. Tag kontakt til turistkontoret for mere information.

MAD

Vega Kulinariske Forundringshus, Nes, Tlf. + (47) 75 03 67 70, www.vega-kulinariske.no. Her står

der hovedsageligt mad på menuen, i form af gode hjemmelavede retter baserede på lokale traditioner. I tillæg kan du også få serveret både musik og masser af kultur.

Gåkkå Mathus i Hysvær. Du får serveret et måltid der er baseret på lokale råvarer (bordbestilling), mens værten fortæller gode historier. De arrangerer også overnatning. Tlf. + (47) 95 08 52 21, <http://home.c2i.net/mathus/gakka/index.htm>.

Vega Vertshus på Gladstad har overnatning, café og gadekøkken. Tlf. + (47) 75 03 54 00.

Pubben på Gladstad. Tlf. + (47) 47 61 19 01.

Lyngsalpan - beskyttet landskabsområde/Ittugáissáid Suojemeahcci

Lyngsalpan ligger på Lyngenhav-øya i den nordlige delen af Troms amt.

Hvordan finder man frem?

Hvis du kommer sydfra på E6, eller langs E8 fra Finland, kører du til Oteren og følger derefter rig-vej 868. Hvis du kommer nordfra på E6, kan du tage færgen fra Olderdalen til Lyngseidet. Fra Tromsø følger du E8, drejer af ved Fagernes, kører langs rigsvej 91 og tager færgen ved Breivikeidet.

Adresser

Svensby Tursenter,
Tlf. +47 77712225
Destinasjon Tromsø,
Tlf. +47 77610000,
www.destinasjon troms o.no/lyngen,
E-mail: info@destinasjon troms o.no

Oddrun Skjennestad

Jan R. Olsen

Telemarkskører med udsigt mod Lyngsalpan.

Lyngsalpan – beskyttet område i midnatssolens rige

Langt nord for Polarcirklen, ikke langt fra Tromsø, finder vi et af Norges mest spektakulære og vilde fjeldområder, Lyngsalpan. Dette markante fjeldområde er præget af skarpe tinder, gletschere og moræner, og er et landskendt landskabsэлемент. Fjeldområdet ligger mellem to fjorde, og med stigning fra havniveau og op mod 1800 meter, mangler der ikke udfordring, for den der vil træne lårmusklerne. Området er desuden internationalt kendt i forbindelse med fjeldklatring, og er et eldorado for adrenalinsøgende telemarkskørere.

Lyngsalpan er et beskyttet landskab der dækker omkring 1000 km² af den cirka 1500 km² store Lyngenhavøya i de nordlige dele af Troms amt. Det beskyttede område dækker fjeldområdet med omkringliggende dale. Formålet med oprettelsen af Lyngsalpan beskyttede område er at passe på dette markante fjeldområde med gletschere, moræner, trange gennemskærende dale og speciel geologi. Den biologiske mangfoldighed, kulturminderne og kulturlandskabet der præger landskabet er også vigtige mål for beskyttelse.

Tidlige rejseskildringer fra Troms beskriver fjeldenes alpekarakter og alpenatur. Man skal rejse til Sydeuropa for at finde tilsvarende vilde, vældige og gletscherfyldte fjeldområder. Lyngsalpan har som andre i regionen en blanding af samiske, svenske og norske kulturminder.

Naturaktiviteter: I Lyngsalpan er der specielt gode muligheder for varierede naturoplevelser. Aktiviteter til fods, på ski, med hest eller hund er normalt. Her ud over er der muligheder for jagt, sportsfiske, bær- og svampe-

Jan R. Olsen

Steindalstinden.

Jan R. Olsen

Nordlys over Rørnestind og Kjøstind.

jagt. En stor del af fjeldområdet består af spidse toppe og mange små isbræer, der er vanskelige at nå for de fleste folk. Søområderne bruges tit til fiskeri og rekreation.

Stier og åbne hytter: Der er en del stier i Lyngsalpan i udkanten af det beskyttede område, og stier der krydser hele fjeldmassivet, gerne i øst-vestgående dale. Kun enkelte stier er afmærkede, så vær sikker på at du har tilstrækkeligt udstyr og kendskab om brug af kort og kompas før du tager ud på tur. Rundt om i fjeldområdet ligger der ni åbne hytter hvor du kan overnatte.

Aktivitetsbedrifter: Mange forskellige firmaer tilbyder naturbaserede aktiviteter.

Midnight Sun Mountain guider kan tage dig med på klatreture, gletscherture og kurser, skridkurser, såkaldte "ski- og søture", og tur med snesko mm. Kontakt dem på tlf. +47 91119173, www.msmg.org.

SunAlps Mountain guides, tager dig med på varierede ture både til fjelds og på gletscheren. Tag

kontakt på tlf. +47 90934884, www.sunalp.no.

På Svensby Tursenter og Solvik gård kombinerer de overnatningstilbud med salg af forskellige aktiviteter.

Solvik gård er en fisker- og småbrugergård hvor det gamle gårdmiljø er forsøgt bevaret. De tilbyder overnatning og serverer hjemmelavet mad i hyggelige omgivelser. De har mange forskellige dyr, som du kan være med til at passe. Gården er også et flot udgangspunkt for forskellige fjeldture. Tlf. +47 77713890, www.solvik.no.

På Svensby Tursenter kan du bo i godt styrede hytter der er familievenlige og godt indrettet til rullestolsbrugere, og med plads til campingvogne. De udlejer både til søfiskeri og cykler, og arrangerer ture med hundslæde, eller til fods, gårdbesøg og gletschervandring. Stedet har også turistinformation, og Lyngen byghemuseum ligger lige ved. Kontakt dem på tlf. +47 77712225, www.destinasjontromso.no/svensby.

"Din Tur" hjælper dig med at finde frem til alle de mindre, private aktører. Mange til-

byder både overnatning og aktiviteter. Tlf. +47 74073000, www.dintur.no.

Fiskemuligheder: Lyngsalpan har mange gode fiskefloder og -vande, og jagt er også populært. For at jage og fiske skal du købe jagt- og/eller fiskekort til det aktuelle område. Det er vigtigt at desinficere alt fiskeudstyr efter brug, da der er gyrodactylus-smitte i to af vandområderne. Dette gælder også i flodmundingerne. Kontakt turistinformationen for mere information.

Jan R. Olsen

Nordlandsbåd på Jægervatnet.

LOGI

Der findes mange forskellige muligheder for overnatning rundt omkring i Lyngsalpan. Alle findes nær den smukke natur. Sammen med Lyngseide Gjestegård, Solvik Gård, Svensby tursenter, Vollen gjestestue og campingmulighederne på Hatteng er der flere private overnatningssteder der ofte har tilbud om forskellige aktiviteter. Disse finder du ved at kontakte "Din Tur" på tlf. +47 74073000, www.dintur.no, eller ved at kontakte "Destinasjon Tromsø" på tlf. +47 77610000, www.destinasjontromso.no/overnatning_privat.html.

MAD

Lyngseide Gjestegård sælger kaffe og kager, og de har en à la carte menu. Åben fra 12.00 - 18.00 (åbent om aftenen for forudbestilte grupper). Her kan du også overnatte. Tlf. +47 77710400. Solvik gård serverer hjemmelavet mad bygget på lokale traditioner. Tlf. +47 77713980, www.solvik.no Vollen gjestestue er på Nordkjosbotn. De sælger kaffe, kager og middag, og tager imod gæster til overnatning. Tlf. +47 77722300, www.vollen-gjestestue.no

Prikkafe'n på Støa, sælger kaffe, kager og enkle retter. Cafeen er åben om dagen. Tlf. +47 77710101. Jonny's Bistro Vollen – gadekøkken. Tlf. +47 77721200. Nordkjosbotn grill – gadekøkken. Tlf. +47 77728374. Hatteng grillbar og kiosk. Sammen med gadekøkkenmad, kaffe, vafler og kioskvarer, har de også hytter der kan lejes og mulighed for camping. Tlf. +47 77714999.

Abisko nationalpark ligger lige syd for Torneträsk i Kiruna kommune, Norrbottens län.

Hvordan finder man frem?

Abisko ligger tæt ved vejen E10 mellem Kiruna og Narvik og har sin egen jernbanestation og busholdeplads. Der er daglige forbindelser til Kiruna (98 km) og Narvik (75 km).

Rejsetiden med tog fra Stockholm er 18 timer, Göteborg 25 og Malmö 27 timer.

Flyrejse Stockholm-Kiruna tager ca. 1,5 timer. Der er bilparkering ved naturum (naturcentret).

Du kan finde trafikinformation på hjemmesiden www.lappland.se

Adresser

Forvaltning: Länsstyrelsen i Norrbottens län
www.bd.lst.se/naturvard
www.abiskonaturum.nu

Flere oplysninger

Vandra Kungsleden
 Af Claes Grundsten
 Nationalparkerna i Sverige,
 Naturvårdsverkets förlag

Peter Rosen

Abisko turiststation framför Lapporten.

Abisko – nationalpark allerede i 1909

Abisko nationalpark er Sveriges mest besøgte og udforskede nationalpark. Parken er domineret af Abisko-jåkks dal med den flotte kløft. Floraen hører til de mest artsrige i fjeldet med blandt andet lap-alperose, pragtstjerne samt orkidéer som de mystiske knælæber og lap-gøgeliljer. Dyrelivet er rigt med blandt andet den sjældne nordsanger og skovdyr som elge og tjurer foruden lemminger og fjeldryper. Samtlige større rovdyr lever i parken, bortset fra ulve.

Abisko er fjeldturismens vugge. Her har turister og natur eksisteret side om side i over 100 år. Njulla er den mest kendte fjeldtop. Du kan komme dertil med en kabelbane. I Abisko er det let at komme ud i naturen. Fjeldverdenen her har meget at byde på, både for dem der vil foretage et kort stop, og dem der har lyst til at studere naturen mere grundigt. Personalet i naturum hjælper gerne med tips om udflugtsmål og andre oplysninger, der kan bidrage til at gøre dit besøg til en herlig naturoplevelse.

Kultur: Jæger- og samlerfolket i området overgik efterhånden til at holde tamrener.

Peter Rosen

Läsning i blomsteräng.

Det samiske nomadeliv indledtes i starten af 1900-tallet, hvorefter samerne blev bofaste. I dag har de moderne rensdyrbrug i området.

Parken har aldrig huset nybyggere eller jordbrug. Men i Torneträskområdet østlige del er der foregået dyrkning af jorden. Industrialismen har sat sine spor i landskabet. Jernbanen gav grundlag for turismen – i dag er den levebrød for mange.

Service: Bilparkering, toiletter, overnatning, guidede ture og informationscentral - naturum. Naturum viser en udstilling om Abisko nationalpark og dens natur og kultur. Naturum arrangerer også guidede ture og foredrag med fokus på fjeldets flora, fauna, kultur og geologi. Du kan også se diasshow eller deltage i forskellige guidede ture og foredrag. Indenfor i naturumhuset kan du købe postkort, bøger, kort, kunsthåndværk m.m. Har du spørgsmål, kan naturums guider hjælpe dig med at finde det, du søger blandt både blomster og blade, bjerg og mineraler. Hemsida www.abiskonaturum.nu

Stier: Kungsleden starter (eller slutter, hvis man hellere vil gå den vej) i Abisko. Området har mange markerede stier, der er velegnede til både sommervandring og vinterture. I parken er der et net af naturstier.

Terrænkørsel: Man har lov til at køre på en afmærket snescootervej gennem Abisko nationalpark.

Seværdigheder: Udsigten fra Njulla over den kendte U-dal Lappporten, der er Sveriges mest afbildede fjeldmotiv, kommer du lettest til med kabelbanen. Mange vælger at tage kabelbanen op, nyde en hyggelig kop kaffe i

restauranten og derefter gå ned igen ad naturstien Rihtunjira.

Midnatssolen kan ses i Abisko fra 12/6 til 4/7. Hvis man tager op på Njulla, forlænges sæsonen fra 27/5 til 18/7. Om vinteren kan man se nordlys. Af andre seværdigheder kan nævnes Abiskojåkka kløft, floraen i kløften og på fjeldet og Abisko naturum.

Særlige aktiviteter: Abisko er et unikt sted i den svenske fjeldverden. Ikke kun på grund af den varierede natur, men også på grund af den lette tilgængelighed. Hvis du vil opleve fjeldets specialiteter, bør du følge med på dagsture med turledere. Dagsturene tager ofte hele dagen og inkluderer en eller anden form for transport.

Er du interesseret i et bestemt emne inden for natur eller kultur, har STF særlige ugekursus.

Alle arrangementer er nærmere beskrevet på adressen www.abisko.nu

Samisk sløjd: Vore dages rensdyrerhverv er en balancegang mellem tradition og nutid. Før fremstillede samerne selv alt, hvad de havde behov for: husgeråd, ski, pulke, lassoe og tøj. Deres viden om sløjdteknikker og materialer i naturen var stor. Endnu i dag lever interessen for sløjd sandsynligvis, fordi den er knyttet til den samiske baggrund og identitet. Mange samer, der ikke selv ejer rener, ernærer sig i stedet ved at lave husflidsarbejde. Sløjd er også et vigtigt bierhverv for mange renavlere, og deres produkter er højt skattede af samlere verden over.

Peter Rosen

▲ Vandring i parken.

▼ Abiskokanjonen.

Peter Rosen

LOGI

I Abisko er der mange overnatningsmuligheder: fjeldhoteller, hytter, vandrerhjem. Hvis du ønsker aktuelle oplysninger, bedes du kontakte turistbureauet i Kiruna, 981 22 Kiruna, tlf. +46 (0)980 18880, fax +46 (0)980 18286, info@lappland.se, www.lappland.se eller Svenska Turistföreningen, www.abisko.nu

MAD

I Abisko med omegn er der flere forskellige restauranter og spisesteder.

Se under mad og drikke på adressen www.lappland.se

ANDRE BESØGSMÅL

Kiruna: Kirken, rådhuset, Hjalmar Lundbohmgården, sløjdkollektivet Måttaráhkká, turistgruben, grube-museet, Samegården, Kiruna Science Center, Björkliden med en af verdens nordligste og mest spektakulære golfbaner: Se www.bjorkliden.com Rigsgränsen: Ateljé Sven Hörnell: diasshow, salg af kunsthåndværk og sløjd; www.riksgransen.nu Jukkasjärvi: Jukkasjärvi kirke - Laplands ældste kirke, Jukkasjärvi marked og Ishotellet. Du kan finde flere oplysninger på adressen www.lappland.se

Bullerön ligger ude i på den yderste skærgård øst for Nämdö.

Hvordan finder man frem?

Hvis du ikke har egen båd, kan du om sommeren komme til Bullerön med færgeforbindelsen fra Stavsnäs eller Björkvik på Ingarö. Turoplysninger fås hos tilsynsmanden.

Bus 433 eller 434 til Stavsnäs eller bus 428 eller 429 til Björkvik fra Slussen. Turoplysninger SL, tlf. +46 (0)8 6001 000.

MS Waxholm III. På Strömma Kanalbolagets "Tusen öars kryssning" gøres der blandt andet holdt på Bullerö. Turoplysninger +46 (0)8 5871 4000.

Egen båd: Se sejlsportskort nr. 8144.

Adresser

Naturplejeforvaltning:
Länsstyrelsen i Stockholms län
+46 (0)8 7854 000.

Naturplejemyndigheder: Skärgårdsstiftelsen,
tlf. +46 (0)8 4405 600. E-mail:
kansliet@skargardsstiftelsen.se

Tilsynsmænd:
Tlf. +46 (0)8 5715 9092,
Jan Olsén +46 (0)70 6223 137,
Inggerd Rydberg
+46 (0)70 3773 920.

Flere oplysninger

Bulleröboken, Skärgårdsstiftelsen.

Fiskartorpet Rågskär, Skärgårdsstiftelsen.

Torparna på Rågskär, Skärgårdsstiftelsen.

Magnus Rietz

Bullerön med sine klipper.

Bullerön – skærgårdens perle

Bullerön ligger ude i den yderste skærgård øst for Nämdö og er omgivet af ikke mindre end 900 øer, skær og klipper. Bullerön, hvis navn betyder stenet ø, er den største ø i dette øhav. Kraftig blæst, hårde vintre og regnfattige somre gør, at vegetationen minder en del om fjeldets. Naturen er rig på variation med nøgne klipper såvel som løvskov med birk og el. I det kuperede terræn med græssletter og lavninger ser man stadig spor af det eng- og agerbrug, der engang fandtes på øen. Bullerön har herlige badeklipper, smuk natur og en interessant historie.

Bullerön var beboet allerede i slutningen af 1600-tallet, og omkring 1830 ernærede 12 personer sig her. På små agerstykker i dalsænkningerne dyrkede de kartofler og rodfrugter. Kvæget måtte om sommeren tage til takke med at græsse revling og lyng på de omgivende øer. Hovederhvervet var dog fiskeri. Jagt på søfugle og sæler gav vigtige tilskud til den selvforsynende husholdning. Med saltede fisk i tønder sejlede Bullerö-boerne ind i Mälaren og byttede sig til brødkorn.

År 1908 afsluttedes skærgårdsperioden, idet kunstneren Bruno Liljefors købte øen. Han lod bygge en jagthytte, der nu er indrettet til naturum (naturcenter). I 1967 købte staten gennem Naturvårdsverket Bullerö-skærgården. En tilsynsmandsfamilie flyttede i 1984 ud til øen. Bullerön var igen blevet beboet.

I dag genoprettes græsområderne for at vise tidligere tiders markanvendelse med dens blomster. Inde på øen vokser en stor bestand af taks.

Malcolm Hanes / Pressens bild

Jagthyten, der nu er indrettet til naturum.

Mark Earthy / Pressens bild

Fremme i paradiset.

Fuglelivet er intenst – edderfuglen er mest almindelig, men der er også troldand, fløjlsand, skallesluger, grågås og masser af måger og terner.

Service: På Bullerön er der udstillingslokale, anlægsbro, naturhavne og pensionater, teltplads, lejrhytte og badstue.

Lejrhytten ligger i byen, hvor man i mangel af forsyning kan hente en begrænset mængde ferskvand. Anlægsbroen ligger ved byen og er beregnet til tur-, taxi- og charterbåde. Kommer du med egen båd, skal du lægge til ved naturhavnene. Badstuen ligger ved Hemviken og kan bookes på en liste i badstuen.

Badesteder: Strandene er oftest klipperige og stenede, men der også en lille sandstrand.

Bålsteder: Man må kun tænde bål på de anviste og dertil indrettede bålpladser.

Fiskemuligheder: Du kan fiske med stang fra klipperne.

Stier og guidede ture: Der er anlagt en 600 meter lang natursti samt en kultursti, der er lidt længere og mere kuperet. Du kan bestille guide hos tilsynsmanden i forårs- og efterårssæsonen, tlf. + 46 (0)8 5715 9092.

Jeppe Wikström / Pressens bild

Selv om vinteren er Bullerön et velbesøgt sted – for skøjteløbere.

Naturum: Udstilling over skærgårdens natur og kultur samt reproduktioner af Liljefors' kunst. Åbningstider: 15. april til 14. juni, helligdage kl. 9–19, 15. maj til 15. august alle dage kl. 9–19, 16. august til 30. september, helligdage kl. 9–19.

Særlige aktiviteter: Hvert år arrangeres en Bullerö-høstdag og flere andre specielle aktiviteter. Se Skærgårdsstiftelsens hjemmeside www.skargardsstiftelsen.se for at få flere oplysninger.

Malcolm Hanes / Pressens bild

Natur og kultur findes side om side på Bullerön.

LOGI

I pensionatet på Bullerö kan man overnatte (8 senge) med enkel standard og egen husholdning. Bookes gennem tilsynsmanden, 1. april - 30. september
Teltplads: På den sydlige del af Bullerön må du slå telt op på en plads, der anvises af tilsynsmanden. I øvrigt må man kun bo i telt i to døgn i træk på den samme plads.

MAD

Når du er på Bullerön, skal du have din egen mad med. Der er en fødevarerforretning på Nämdö, tlf. +46 (0)8 5715 6017. Her er også benzinstation, ferskvand og kro.

ANDRE BESØGSMÅL

Færdes du med egen båd, er der masser af interessante øer at besøge, f.eks. Rågskär og Långviksskär. På fastlandet ligger et skærgårdsmuseum ved Stavnäs sommerhavn samt Skærgårdsmuseet-Nämdöutställningen i Sand på Nämdö.

Store mosse ligger ca. 15 km nordvest for Värnamo.

Hvordan finder man frem?

Bil/Cykel: Parken er let at finde fra alle sider. De let farbare veje er afmærkede med symboler for seværdigheder. Kom til Naturum og Kävsjöns store fugletårn via landevejen 151 mellem Värnamo og Hillerstorp.

Tog: Nord-sydgående sydlige statsbane til Alvesta. Skift til den øst-vestgående linje Kalmar-Värnamo-Göteborg, der går tværs igennem parken. Afstigning i Värnamo, Hillerstorp eller Gnosjö.

Bus: Forbindelser blandt andet mellem Värnamo og Hillerstorp linje 242, holdeplads "Fågeltorget" (oplysninger om bus fås på tlf. +46 (0)771 4443 33.

Adresser

Store Mosse nationalpark
Box 18
330 33 Hillerstorp
www.f.lst.se/storemosse

Kontaktpersoner:
Tilsynsmand for nationalparken,
Arne Andersson

Bestyrer: naturum Store Mosse,
Martha Wägéus
Telefon: +46 (0)370 23792.
E-mail: storemosse@f.lst.se

Flere oplysninger

Brochuren Nationalpark i Jönköpings län - Store Mosse, udgivet af länsstyrelsen
Nationalparker i Sverige, udgivet af Naturvårdsverket.

Torbjörn Skogedal

Sti hen over mosehavet.

Store Mosse – urlandskab i nutiden

Nationalparken er Sveriges største moseområde syd for Lapland – "Et urlandskab uden for menneskelig tid". De store åbne moser, Kävsjöns rige fugleliv, de skovbevoksede flyvesandsbanker og kulturlandskabet ved Svänö og Lövä er nationalparkens kendetegn. Her venter storslåede oplevelser også for den, der ikke kender specielt meget til planter og fugle.

Formålet med nationalparken er at beskytte den biologiske mangfoldighed og natur- og kulturlandskabets værdier.

De store moser er de mest oprindelige og mindst menneskepåvirkede områder, der findes i Sydsverige. Hovedtrækkene i landskabet, som det ser ud i dag, blev fastlagt, da isen smeltede for omkring 15.000 år siden. Fuglelivet ved Kävsjön er varieret og rigt. Sammensætningen af arter er unik for en

svensk fuglesø. Her yngler udpræget nordlige arter såsom enkeltbekkasin, lille regnspe og hvidklire sammen med sydlige arter som plettet rørvagtel, skeand og almindelig gul vipstjert.

Service: I nationalparken findes fugletårn, vandrestier, handicapstier og naturum, dvs. besøgscenter, samt overnatningshytter – vandrerhjem.

Sump-hullæbe.

Stier: Der er ca. 40 kilometer vandrestier. To af dem er tilpasset handicappede. Du vandrer over fyrrebevoksede sandbakker, over åbne moser og gennem løvklædt kulturter-ræn. Over de sumpede områder er der gangbroer.

Tårne: Der er 7 fugletårne/udsigtspunkter i parken.

Naturum: Her finder du information om naturen og naturværdierne i nationalparken, om andre nationalparker i Sverige og om anden beskyttet natur i nærheden af parken. Der er fagbibliotek, mikroskop og lupper, læsestole, bjørnehier og panoramavindue ud

mod Kävsjöns hængedynd. Naturum er en inspirationskilde og samtidig mødested for alle, der er naturinteresserede. Gratis adgang.

Åbent alle lørdage og søndage i maj kl. 10–16. Fra og med 1. juni til og med 31. august åbent alle dage kl. 10–16. September-april åbent hver søndag kl. 10–16. Øvrige åbnings-tider efter aftale med personalet.

Lövö og Svänö: Der ligger to opdyrkede morænebakker i mosen. Lövö blev bebygget i 1600-tallet, og i 1912 boede der fire landbrugsfamilier her. Både her og på Svänö eksisterer stadig et par af beboelseshusene, og de er gode overnatningssteder for dem, der vil opleve nationalparken på tæt hold. Landskabet er stadig præget af opdyrkningen og flo-raen minder om løvengens.

Særlige aktiviteter: I slutningen af maj fejres hvert år Nationalparkens dag med aktiviteter, udstilling og salg fra lokale håndværkere, tips-gåtur m.m. og naturligvis ”åbent hus” i naturum.

I naturum arrangeres åbne forelæsninger og skiftende udstillinger over aktuelle emner. Skoleklasser, virksomheder, foreninger m.fl. kan booke guidede besøg i naturum og i parken.

Foreningen Store Mosse er mødested for alle med interesse for naturen og kulturen i og omkring nationalparken. Foreningen har månedlige møder og arrangerer ofte spændende og interessante ekskursioner og rejser. Kontakt venligst: lennart.fritz@f.lrf.se

Jonas Forberg/N

Mosehornuglen holder vagt.

LOGI

Vil du være sikker på at vågne til fuglekvidder, er der mulighed for at bo i nationalparken med vandrerhjemmsstandard (Kittlakull) eller med mere naturlige faciliteter uden luksus såsom vandtoilet eller rindende vand. Lövö, Svänö. Naturoplevelsen er dog altid den samme! Booking Värnamo Turism. Värnamo Turism: Telefon: +46 (0)370 18899. Fax: +46 (0)370 15711

E-mail: info@visit-varnamo.com

I kommunerne omkring nationalparken kan du finde en række overnatningsalternativer, hoteller, bed and breakfast, pensionater eller prisoverkommelige vandrerhjem eller bondegårdslogier. Se turistinformationssiderne hos kommunerne, www.varnamo.se, www.gnosjo.se, www.vaggeryd.se

MAD

Omkring nationalparken findes der mange muligheder for at få både mad og kaffe. Find oplysninger om åbningstider, vejbeskrivelser m.m. på kommunernes hjemmesider, www.varnamo.se, www.gnosjo.se og www.vaggeryd.se. Nogle virksomheder kan levere frokost, middag eller hvad man ellers ønsker, som kan nydes i naturum eller ude i naturen.

Leif Gustavsson

Songsvaner i morgenlys over mosen.

ANDRE BESØGSMÅL

Søen Draven i Gislaved kommune ved Reftele er en anden fantastisk fuglesø en snes kilometer sydvest for Store Mosse. Her er fremragende muligheder for at studere fuglelivet fra flere fugletårne. Marieholmsskogen, 12 km nord for Store Mosse, er en af Sydsvriges mest oprindelige nåleskove med meget vild natur, rigt fugleliv og - måske - mulighed for at se et glimt af en los. Kommunerne Värnamo, Gnosjö og Vaggeryd byder på mange shoppingmuligheder hos forskellige småindustrier med fabrikssalg. I en af Sveriges populære familieparker, High Chaparral, kan man opleve Wild West-kulturen. I nærheden findes flere golfbaner og mange andre interessante naturområder. Se www.visit-smaland.com

Hornborgasjön ligger i Sydsverige, 150 km nordøst for Göteborg.

Hvordan finder man frem?

For at du kan finde vej til søen, skal du tage til en af de tre västgötske metropoler: Skara, Falköping eller Skövde. De ligger alle tre ca. 20 km fra Hornborgasjön.

Du kommer sikkert i bil, men du kan også udmærket tage bussen til Skara, Falköping eller Skövde. Med toget skal du tage til Falköping eller Skövde. Find flere oplysninger om bus- og togtider på www.vasttrafik.se

Adresser

Länsstyrelsen Västra Götaland
Hornborgasjön,

521 98 Broddetorp.

Tlf. +46 (0)500 4911 90.

www.hornborga.com

Turistinformation:

www.fagelvagen.nu

Västsvenska Turistrådet,

www.vastsverige.com,

samt de tre berørte kommuner

www.skara.se, www.skovde.se,

www.falkoping.nu

Hvis du ikke har adgang til inter-

net, kan du skrive til Hornborga

Naturum, Hornborgasjön,

521 98 Broddetorp.

Tlf. +46 (0)500 4914 50.

E-mail:

hornborga.naturum@o.lst.se

eller ringe til kommunernes turist-

information.

Flere oplysninger

Hornborgasjön – från vasshav till fågelrike af Hertzman & Larsson

Hornborgasjön af Stefan Edman,
Tore Hagman, Jan Towé.

Hornborgasjön – spændende fuglesø i rig kulturby

I det mægtige kulturlandskab ved Västergötlands flade bakke ligger Hornborgasjön. Berømt som fuglesø, engang ødelagt af søudtørringer, men har siden gennem en omfattende og unik genopretning genfundet sin rolle som et af Sveriges vigtigste områder for rastende og ynglende vadefugle. Tranernes kåde forårsleg lokker hvert år hundredtusinder af besøgende til.

Hornborgasjön er et godt 4.000 hektar stort naturreservat. Det omfatter først og fremmest søen og dens strandenge men også dele af det opdyrkede landskab øst for søen.

Formålet med reservatet er at fremme ynglende og rastende vadefugle. Kulturlandskabet i lille skala rundt om søen med dens mange fortidsminder og stenmure skal også bevares. Du behøver ikke at være passioneret fugleinteresseret for at kunne nyde søen. Fuglene er naturligvis en betydelig del af Hornborgasjöns rige liv, men der er også

levende vådområder i alle former, et smukt landskab, en rig historie og spor fra menneskers tidligere bosættelser.

Service: I naturreservatet finder du parkeringspladser, toiletter, vandringsstier, fugletårne, skjulesteder, informationslokaler og cafeteria.

Naturum: Ved fugleodden ligger et naturcenter med udstilling om søen, cafeteria, fugletårn med elevator, diasshow m.m.

De troldeagtige vådområder skaber en spændende stemning.

Jan Towé

Tore Hagman

Naturum i særlig pagodestil.

Naturum ligger i søens sydvestlige ende. Tranedansen er åben i tranesæsonen - fra midten af marts til slutningen af april. Her har traneelegene været en folkefest siden begyndelsen af 1950'erne. Der kommer mindst 150.000 besøgende hertil hvert år. Alle vil se tranernes kåde dans, høre dem trompetere op mod himlen og fornemme, at foråret er kommet.

Tårn: Fra tårnet i Hornborga naturum kan man blandt andet se en af Sveriges største hættmågekolonier, lappedykkere, ænder og

Jan Töve

Traneflokke bebuder forår.

en masse blishøns. Rundt om søen er der en række rasteplasser med parkering og god udsigt over søen.

Stier og guidede ture: 6 forskellige stier på ialt 16 km giver dig mulighed for på egen hånd at opleve søens skiftende natur. Du kan også tage med på guidede ture.

Skjulesteder: Der er skjulesteder af forskellige slags, så man kan iagttage og fotografere fuglene på meget nært hold. En del af dem skal bestilles på forhånd via Naturum.

Særlige aktiviteter: I maj, juni og september arrangeres særlige aftenvandring. Giv din interesse til kende hos Hornborga naturum på telefon +46 (0)500 4914 50 eller +46 (0)31 6052 20. I januar og februar kan man iagttage ørne. I marts og april bliver der arrangeret specielle guidede fugleture. I tranesæsonen arrangeres forårsmarked og kunstrunder, og om efteråret er Mekelsmässen en stor kulturoplevelse.

Nærmere detaljer om alle arrangementer fås på adresserne www.fagelvagen.nu, www.hornborga.com og www.vastsverige.com.

LOGI

I forbindelse med Hornborgasjön er der muligheder for forskellige typer af overnatning - vandrerhjem, hyttebyer, bed and breakfast, pensionater og hoteller. Der er flere oplysninger, booking m.m. på kommunernes turistsider, Falköping, Skara og Skövde, samt på adresserne www.fagelvagen.nu og www.hornborga.com.

MAD

Omkring Hornborgasjön er der flere muligheder for at få mad og kaffe. Nogle steder kan man få hjemmelavet mad lavet af gårdens egne, økologisk dyrkede grøntsager. Se flere oplysninger, vejbeskrivelser m.m. på www.fagelvagen.nu og kommunernes hjemmesider, www.skara.se, www.skovde.se og www.falkoping.nu. Ved fugleodden kan du nyde både vafler, kaffe, smørrebrød, kager og kaffe, mens du har udsigt over fuglene.

ANDRE BESØGSMÅL

Der er meget, du kan se og foretage dig i området omkring Hornborgasjön.

Varnhems klosterkirke og klosterruin, Ekornavallens gravplads og Gudhems klosterruin, Axevalla hede og travbane, Skara domkirke og sommerland og de flade bakker Billingen og Mösseberg. Der er mange naturreservater i området. Søen Östen er en anden fin fuglesø i nabolaget. De nærliggende byer Skara, Skövde og Falköping byder ligeledes på mange fornøjelsesmuligheder. Se nærmere på www.fagelvagen.nu og www.vastsverige.com

25 Picture Press / Ina Agency

Blishøne, en typisk art for Hornborgasjön.

Torbjörn Arvidsson / TioFoto

▲ Hættmåge.

Traner. ►

Jan Töve

Naturplejearbejdet i Norden

DANMARK

Danmark fik sin første naturfredningslov i 1917. Siden er mange landskaber blevet fredet, både for synets skyld – og for at bevare værdifulde kulturlevn og levesteder for Danmarks vilde planter og dyr.

I dag er naturbeskyttelsesloven og planloven de vigtigste love til at beskytte og genoprette natur og landskaber. Gennem naturbeskyttelsesloven kan der laves nye fredninger og loven er med til at hindre, at flere naturområder bliver opdyrket. Lovene skal også sikre det åbne land og særlige zoner – f.eks. langs skovbryn, kyster og fortidsminder – mod tilfældige bebyggelser.

Mange lavvandede havområder, kyster, ådale, heder og skove er Natura 2000 områder. Natura 2000 områder er underlagt internationale aftaler – det har stigende betydning for at bevare naturen i Danmark.

Danmark har også i de sidste 15 år anvendt mange penge på at genskabe natur, især vandløb, søer og våde enge.

Nogle af de største og mest kendte projekter er Veststadil Fjord og Skjern

Enge i Vestjylland – som også er støttet af EU. De nye naturområder har stor rekreativ værdi og har givet nye levesteder til planter og dyr, som ellers er i tilbagegang i Danmark.

I dag genskabes der stadig vådområder, blandt andet som hjælp til at mindske forureningen fra landbruget.

Danmark har ikke nationalparker, sådan som man kender det andre steder i Norden. Men den danske regering har siden 2002 arbejdet på at afklare, om nationalparker også skal indføres i Danmark.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Danmark
Tlf. +45 3947 2000
www.skovognatur.dk

FINLAND

De naturfredede områder bidrager til at bevare naturens mangfoldighed. Naturfredede områder i Finland kan findes på både statslige og privatejede jorder. Størstedelen af de naturfredede områder i Finland ligger på statens arealer. Naturbeskyttede områder kan bestå af nationalparker, naturparker og andre naturfredede områder. De indrettes gennem love og forordninger. Skovstyrelsen tager sig af statens naturfredede- og andre områder, og er ansvarlig for at udryddelsestruede arter bevares for kommende generationer. Inden for disse områder tilbydes friluftsfolket også forskellige former for rekreation.

Naturfredede områder, ødemarkerne og udflugtsområderne danner kernen i det netværk af beskyttede områder, der er indrettet på statens jorder. Ødemarksområderne er indrettede på statens arealer i Lapland gennem ødemarksloven. Loven om friluftsliv ligger til grund for de statslige udflugtsområder rundt omkring i Finland. Næsten alle disse områder indgår i den Europæiske Unions Natura 2000 netværk. De nationale netværker af beskyttede områder komplementeres af naturfredede områder på private jorder. Naturfredningen fremmes gennem aftaler og samarbejde om de fredede områder og rigets grænser.

Netværkstjenesten Luontoon.fi informerer om alle nationalparker, statslige udflugtsområder, nordlige ødemarker, naturum og andre servicepunkter for offentligheden. Den netbaserede tjeneste udgives på finsk, svensk, samisk og engelsk.

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN

Skovstyrelsen
Luontopalvelut
PL 94
01301 Vanda
Finland
Tlf. +358 (0)205 6441 00
luontoon.fi
www.luontoon.fi
www.metsa.fi

NORGE

De fleste beskyttede områder i Norge er enten naturreservat eller nationalparker. Naturreservaterne har den strengeste fredning, men udgør de mindste områder. For at sikre store områder der er vigtige for planter og dyr, således at den biologiske mangfoldighed ikke forringes, samt for at tage vare på specielle landskaber, oprettes der nationalparker. Dette er forskelligt fra en del andre lande, eksempelvis Sverige, hvor oprettelse af naturreservat anvendes både for store og små områder, når det er naturkvaliteten der er fokus for fredningen. Ud over naturreservater og nationalparker findes der i Norge flere beskyttede områder. Dette er gerne store områder, men med mindre streng fredning end nationalparkerne. Alle tre områdetyper kan bestå af både privat og statsejet jord. Norge har også områder der står på UNESCOs liste over Verdens Kulturarv, ud over internationalt fredede vådområder, såkaldte Ramsar-områder.

Rondane nationalpark var den første nationalparke i Norge og blev oprettet i 1962. I dag, foråret 2006, findes der 25 nationalparker der tilsammen udgør næsten 7% af Norges landareal. Til sammenligning findes der 1746 natur-

reservater, men disse dækker knapt 1% af Norges areal. De 159 beskyttede områder dækker næsten 4,5 % af Norges areal. Der er også 29 fredede områder på Svalbard. 7 af disse er nationalparker, og 6 er store naturreservater. Totalt er 65% af Svalbards areal fredet!

Direktoratet for naturforvaltning har et overordnet ansvar for alle fredede områder. Se www.norgesnasjonalparker.no. De fleste fredede områder i Norge forvaltes af 'fylkesmannen'. Nogle få naturreservater og beskyttede områder forvaltes af kommunen. Alle fredede områder i Norge etableres af regeringen efter omfattende processer.

Direktoratet for naturforvaltning
Tungasletta 2
N-7485 Trondheim
Norge
Tlf. +47 73580500
www.dirnat.no
www.norgesnasjonalparker.no

ISLAND

I Island begyndte beskyttelsen af steder af naturinteresse for omkring 75 år siden, det vil sige da speciel lovgivning for Þingvellir nationalpark trådte i kraft i 1930. Det næste område blev fredet i 1940, og efter 1960 er antallet af beskyttede områder steget væsentligt siden den nye lovgivning om naturbevaring i 1956. Der er nu næsten 100 beskyttede områder i Island, heraf fire nationalparker. De fleste af disse områder falder ind under kategorierne naturreservater og nationale monumenter, men der er også almindelige parker og beskyttede levesteder for dyr. Tre områder er beskyttet af speciel lovgivning fra parlamentet, inklusive Þingvellir nationalpark. Alle disse tjener forskellige formål, afhængigt af naturlige egenskaber og beskyttelsens mål. I dag dækker de beskyttede områder ca. 8.5% af Island.

I 1999 blev Naturfredningsloven revideret og introducerede for første gang en strategi for naturfredning. Miljøministeren skal, mindst én gang hvert femte år, fremlægge en strategi for naturfredning for hele landet og denne skal fremføres for parlamentet. Strategien for Naturfredning bygger på de bedst muligt relevante informationer om steder af naturinteresse, hvor der findes grund til at bevare dem. Planen skal beskrive stedernes unikke egenskaber og deres betydning for landets naturlige miljø.

Den første Strategi for Naturfredning, 2004-2008, blev fremlagt for og vedtaget af parlamentet i 2004. Ifølge Strategien er der 14 områder der forhåbentligt vil

blive beskyttet indenfor den fastsatte tidsramme. Disse områder omfatter nogle af de vigtigste fugleområder i landet og vigtige steder hvor man finder sjældne og truede plantearter, sammen med nogle vigtige geologiske områder.

Agenturet for Miljø og Fødevarer arbejder med forberedelserne til at erklære et område som beskyttet område, og når der er opnået enighed om sagen, overgår den til Miljøministeren for yderligere beslutningstagen.

Agenturet for Miljø og Fødevarer
("Environment and Food Agency")
Suðurlandsbraut 24
IS-108 Reykjavík
Iceland
Tlf. +354-591-2000
www.ust.is

Miljøministeriet
Skuggasund 1
IS-150 Reykjavík
Iceland
Tlf. +354 545 8600
www.umhverfisraduneyti.is

SVERIGE

Natura 2000 er EU's netværk af fredningsværdige naturområder. I Sverige er der næsten 4.000 Natura 2000-områder svarende til et areal, der er næsten 20 gange så stort som Gotland. Det svenske netværk omfatter perler som alvarområderne på Öland, bohuslänske fjorde, frodige fjeldsider i Västergötland, Tivedens urskove og Sareksmassivets vidder. Yderligere områder er udvalgt, fordi de er vigtige levesteder for truede arter. Eksempler er vandsalamanderen, der findes i Östergötlands egeskovbryn, nornen der blomstrer i Nordsveriges nåleskove, og rørdrummen som kalder i Skånes rørskove.

Ca. 60 procent af Sveriges Natura 2000-områder er allerede i dag beskyttet som naturreservater eller nationalparker.

Nationalparker er det fineste, naturområder kan blive, og de repræsenterer landskabstyper, som bevares i deres naturlige tilstand, men de repræsenterer også naturskønne, unikke miljøer, der kan give stærke naturoplevelser. Naturvårdsverket tager beslutninger om pasning af Sveriges nationalparker og foreslår nye parker. Beslutning om anlæggelse træffes af rigsdagen. Landets ni første nationalparker blev dannet i 1909 som de første i Europa. Naturreservat er den mest anvendte beskyttelsesform.

Det kan omfatte private jorder såvel som offentligt ejede områder. Beskyttelsesreglerne "skræddersys" for hvert enkelt reservat og varierer kraftigt fra det ene tilfælde til det andet afhængigt af de motiver, der ligger bag fredningen.

Beslutninger om klassificering som naturreservat træffes af länsstyrelsen eller kommunen.

Kulturresevat er en beskyttelsesform, der er indført for at bevare værdifulde kulturprægede landskaber.

I Sverige er 11,5% af det samlede areal beskyttet. Der er i øjeblikket 28 nationalparker og 2.700 naturreservater i landet.

Læs mere om naturpleje, friluftsliv og beskyttet natur på Naturvårdsverkets hjemmeside, www.naturvardsverket.se eller på länsstyrelsernes hjemmeside. Her kan du finde naturreservaterne i nærheden af dit hjem!

Naturvårdsverket
Blekhölmsterrassen 36
SE-106 48 Stockholm
Tlf. +46 (0)8 698 10 00
www.naturvardsverket.se

norden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org

Naturen er den vigtigste grund til, at turisterne kommer til Norden

Danmark lokker med det vidtstrakte Vadehav, nyskabte fuglerige vandområder, havet og øernes lange kyster med sandbanker, klinter og sandstrande. Gletchere, fjelde og fjorde er blandt de naturfænomener, der trækker turister til Norge. Højlandet, vulkaner, gejsere og andre geologiske fænomener lokker turister til Island. Sverige besøges af turisterne på grund af fjeldene, skovene og de store vidder, mens Finland er kendt for at være de tusinde søers land og for det eksotiske Lapland.

Over hele Norden findes der et stort antal nationalparker og naturreservater. Områderne er beskyttet med det formål at værne om deres dyr og planter, men også for at give de besøgende naturoplevelser, hvor den nordiske natur er bedst.

Brochuren viser et udvalg af Nordens fineste naturturistområder. De er alle beskyttet ifølge naturplej Lovgivningen. Brochuren skal vække interessen og formidle viden om de beskyttede områders værdier. Den informerer om de beskyttede områder, hvor de ligger, hvilke kvaliteter de har, hvordan man kommer dertil, og hvad man kan opleve og foretage sig. Overnatningssteder, spisesteder og oplysninger om andre attraktioner i området angives også. Turisterne får en komplet beskrivelse af det sted, de besøger.

Hent brochuren på dit eget sprog på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org.

Den kan downloades gratis og frit distribueres. Du kan også bestille en gratis papirkopi af den 48-sidede brochure fra den samme adresse.

Vil du vide mere om dit eget lands beskyttede områder, kan du se følgende hjemmesider:

Danmark	www.skovognatur.dk
Finland	www.luontoon.fi og www.utinaturen.fi
Island	www.ust.is
Norge	www.dirnat.no
Sverige	www.naturvardsverket.se

ANP 2006:733

ISBN: 92-893-1324-2

Nordisk Ministerråd er de nordiske regerings og ministres samarbejdsorgan. I det nordiske samarbejde indgår Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Regionen har ca. 24 millioner indbyggere og syv officielle sprog.